

Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет

Кафедра «Економіка, менеджмент та комерційна діяльність»

Допущений до захисту:

зав. кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності

к.е.н., доц.

_____ Тетяна РЯБОВОЛИК

«03» січня 2024 р.

(протокол засідання кафедри ЕМ та КД
№ 10 від «03» січня 2024 р.)

Кваліфікаційна робота

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему: «Ризик-менеджмент та діагностика ймовірності банкрутства підприємства
будівельної галузі»

Виконав: здобувач вищої освіти II курсу
магістратури, групи ОКД-22М
спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»
ОПП «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»

_____ Вадим ХІВРІН

Керівник: к.е.н., доц.

_____ Ольга КІРІЧЕНКО

Рецензент: к.е.н., доц. каф. «ФБСС»

_____ Тетяна МЕЛЬНИК

м. Кропивницький – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ДІАГНОСТИКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ	
1.1. Сутність та класифікація ризиків у сучасних умовах.....	9
1.2. Підходи до організації ризик-менеджменту та запобігання банкрутству підприємства.....	17
1.3. Методичний інструментарій діагностики ризиків та ймовірності банкрутства підприємства.....	25
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Аналіз стану і динаміки господарської діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА».....	36
2.2. Оцінка фінансово-економічних результатів діяльності підприємства.....	44
2.3. Комплексний аналіз ймовірності настання ризиків та банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА».....	56
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ТОВ «Мегабуд-ЮА»	
3.1. Пріоритетні аспекти вдосконалення ризик-менеджменту як чинника стійкого функціонування підприємства.....	64
3.2. Алгоритм запровадження превентивного підходу до запобігання банкрутству ТОВ «Мегабуд-ЮА».....	71
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Тема «Ризик-менеджмент та діагностика ймовірності банкрутства підприємства будівельної галузі» набуває особливої **актуальності** в контексті сучасного економічного середовища. Будівельна галузь, хоч і є важливою частиною економіки, також відзначається великим рівнем фінансових та економічних ризиків. Великі фінансові витрати, пов'язані з будівництвом, і велика залежність від економічного циклу роблять цю тему крайньою важливою для підприємств будівельної сфери.

Політичні та соціокультурні зміни, а також розвиток технологій, можуть внести суттєві зміни у роботу підприємств будівельної галузі, підсилюючи необхідність ефективного ризик-менеджменту. Довгострокове планування проектів та управління фінансовими ресурсами також вимагає уважного аналізу ймовірності банкрутства.

Збільшення ліквідності та управління оборотним капіталом стають важливими аспектами для запобігання фінансовим труднощам. Розуміння впливу ризиків на підприємницьку діяльність у будівельній сфері є ключовим для забезпечення стійкості та успішності в умовах непередбачуваних змін.

Таким чином, розгляд та дослідження ризиків у контексті будівельної галузі, а також розробка ефективних стратегій ризик-менеджменту і діагностики ймовірності банкрутства, є необхідним елементом для забезпечення стабільності, стійкості та успішного функціонування підприємств в цьому важливому секторі економіки.

Міра розробленості проблеми. Проблема ризик-менеджменту та діагностики ймовірності банкрутства підприємств будівельної галузі на сьогоднішній день є достатньо розробленою, але водночас вона залишається постійною та динамічною сферою досліджень. Ряд вивчених аспектів включає фінансовий аналіз, економічні моделі, визначення ключових ризиків та їхніх впливів на підприємства будівельної сфери.

Дослідницькі роботи охоплюють вивчення факторів, які призводять до

збільшення ймовірності банкрутства, таких як неефективне фінансове управління, надмірна заборгованість, зміни в ринкових умовах та економічному середовищі. Окрема увага приділяється аналізу впливу економічного циклу на будівельну галузь та розробці стратегій для управління ризиками, пов'язаними з цими коливаннями.

Технологічний прогрес також став предметом досліджень, оскільки впровадження новітніх технологій може впливати на конкурентоспроможність підприємств і їх здатність адаптуватися до змін у сучасному бізнес-середовищі.

Щодо розробленості практичних інструментів та методів у сфері ризик-менеджменту, багато підприємств в будівельній галузі вже використовують стандартні методології, такі як аналіз фінансових показників, моделювання сценаріїв та стрес-тестування для оцінки стійкості.

Однак, з урахуванням постійних змін у сфері фінансів, економіки та технологій, дослідження у цій області продовжуються, спрямовуючись на вдосконалення методів передбачення ймовірності банкрутства та розвиток більш ефективних стратегій ризик-менеджменту для підприємств будівельної галузі.

Мета дослідження охоплює вивчення комплексного спектру ризиків, що стосуються управління підприємствами будівельної галузі. Передусім, дослідження спрямоване на глибокий аналіз фінансових та економічних аспектів цього сектору з метою розкриття ключових чинників, які визначають його стійкість та конкурентоспроможність.

Зокрема, у фокусі уваги знаходиться розробка стратегій ризик-менеджменту, які максимально ефективно адаптуються до динаміки ринку та забезпечують оптимальне використання ресурсів. Крім того, дослідження спрямоване на створення інструментів діагностики ймовірності банкрутства, які дозволяють своєчасно виявляти потенційні фінансові труднощі та розробляти превентивні заходи.

Загалом, мета полягає в розумінні та вдосконаленні стратегічного управління ризиками в будівельній галузі, щоб забезпечити стійкий розвиток підприємств у змінних умовах економічного середовища.

Для реалізації визначеної мети необхідно розв'язати наступні завдання:

- визначити сутність та класифікацію ризиків ц сучасних умовах;
- розглянути підходи до організації ризик-менеджменту та запобігання банкрутству підприємства;
- вивчити методичний інструментарій діагностики ризиків та ймовірності банкрутства підприємства;
- проаналізувати стан та динаміку господарської діяльності на прикладі будівного підприємства, а також зробити оцінку його фінансово-економічних результатів діяльності;
- зробити комплексний аналіз ймовірності настання ризиків та банкрутства на підприємстві будівної галузі;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення організації ризик-менеджменту в контексті запобігання банкрутству для підприємства будівної галузі.

Об'єктом дослідження є комплексний аналіз управління ризиками та фінансової динаміки підприємств будівельної галузі. У фокусі уваги знаходяться різноманітні аспекти, такі як стратегії ризик-менеджменту, ефективність фінансового управління, стійкість до зовнішніх економічних та ринкових впливів, а також фактори, що визначають загальну фінансову витривалість підприємств у даному секторі.

Предметом дослідження є динаміка та ефективність ризик-менеджменту, фінансового управління та стійкості підприємств в будівельній галузі. У глибині аналізу перебувають взаємозв'язки між стратегіями управління ризиками та фінансовими результатами, а також вплив зовнішніх факторів на фінансову стійкість даного сектору.

Практичною платформою дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА», головною сферою діяльності якого є будівництво та ремонт автострад і доріг.

Експериментальна база дослідження. В даному випадку вказує на те, що дослідження проведено на практичних, конкретних даних, отриманих в ході

роботи з матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА». Дане товариство спеціалізується в будівельній галузі, і його матеріали використовуються як основа для проведення дослідження.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи використовувалися різноманітні методи дослідження. Серед них були використані спостереження та узагальнення, аналіз і синтез, порівняння, моделювання, статистичний аналіз, графічне зображення даних, розрахунково-аналітичний підхід, структурно-логічний метод та інші. Ці методи надали широкий арсенал інструментів для вивчення та аналізу обраної теми, забезпечивши комплексний підхід до розгляду проблеми.

У ході аналізу діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» для дослідження системи управління ризиками використовувався метод спостереження. Для оцінки фінансового стану, базуючись на аналізі фінансових показників, застосовано метод узагальнення та розрахунково-аналітичний метод. Вивчення засобів управління ризиками та запобігання банкрутству виконано з використанням методів аналізу та синтезу. Аналіз теоретичних аспектів поняття «механізм управління ризиками» та порівняння фінансових показників використовував метод порівняння на основі емпіричних даних. Графічний метод використано для створення схем управління ризиками та організаційної структури «Мегабуд-ЮА». Динаміку результатів фінансово-економічної діяльності товариства визначено розрахунково-аналітичним методом.

Наукова новизна дослідження проявляється у використанні інтегрованого підходу до вивчення ризиків та фінансової стійкості у будівельній галузі. Дослідження враховує взаємодію фінансових та управлінських аспектів, а також застосовує статистичні та модельні методи для точнішої оцінки ймовірності банкрутства підприємств. Також воно враховує вплив економічних циклів та сучасних технологій на стратегії ризик-менеджменту в будівельній галузі. Крім того, дослідження має практичну спрямованість, пропонуючи рекомендації для управлінської практики та стратегій, спрямованих на зменшення ризиків та підвищення фінансової стійкості підприємств. Це робить

його важливим для розвитку як наукового, так і практичного аспектів у вивченні фінансових ризиків у будівельній галузі.

Практична значущість цієї роботи полягає в тому, що вона надає конкретні рекомендації та стратегії для управління ризиками та підвищення фінансової стійкості підприємств в будівельній галузі. Результати дослідження можуть бути безпосередньо застосовані практиками управління, фінансовими аналітиками та керівниками будівельних підприємств.

Конкретні стратегії ризик-менеджменту дозволяють підприємствам ефективніше адаптуватися до змін в економічному середовищі та зменшувати ймовірність банкрутства. Аналітичні інструменти, використані в роботі, надають можливість більш точно прогнозувати фінансові труднощі та приймати дієві управлінські рішення.

Такий підхід дозволяє вдосконалити фінансове управління підприємствами будівельної галузі, підвищити їхню конкурентоспроможність та стійкість до зовнішніх впливів. Крім того, рекомендації дослідження можуть слугувати основою для розробки нових стратегій та політик управління ризиками у цьому секторі. Таким чином, результати цієї роботи відзначаються великою практичною важливістю для вдосконалення управлінської діяльності в будівельній галузі.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження були представлені на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України», яка відбулася 07-08 грудня 2023 року та в опублікованих тезах «Формування системи ризик-менеджменту: методичні підходи».

Структура кваліфікаційної роботи включає в себе вступ, три розділи, висновки, перелік використаних джерел та додатки. Кожна частина має свою функціональність і важливість для вивчення, аналізу та представлення результатів дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ДІАГНОСТИКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність та класифікація ризиків у сучасних умовах

У сучасних умовах будівельні компанії, орієнтовані на прибуток, змушені функціонувати в умовах невизначеності ринкового оточення. Це призводить до ризиків, які можуть призвести до втрат коштів, клієнтів, репутації та навіть ліцензій. Щоб уникнути таких негативних наслідків, необхідно постійно аналізувати природу цих ризиків і розробляти стратегії їх управління.

Під ризиком можна визначити як потенційну небезпеку втрат, яка може виникнути внаслідок особливостей різних природних явищ або видів людської діяльності.

Категорію «ризик» можна розглядати як явище з історичного та економічного погляду. З історичної точки зору, ризик – це конкретна загроза, яку людина усвідомлює. Іншими словами, ризик - це ймовірність виникнення подій, які можуть спричинити збитки для об'єкта господарювання.

З економічної точки зору, ризик – це складна ситуація в умовах обов'язкового вибору, де необхідно вирішити конфліктність і невизначеність, оцінюючи вплив контрольованих і неконтрольованих факторів на досягнення очікуваного результату [3, с. 29-31].

Аналіз сучасних наукових джерел підтверджує, що визначення поняття «ризик» відбувається з урахуванням численних факторів. Кожне розуміння цієї категорії має свою унікальну специфіку, що ускладнює створення ефективних методів управління ризиками.

У таблиці 1.1. представлені актуальні концепції визначення терміну «ризик».

Розглядаючи сучасні підходи до визначення категорії «ризик», можна виділити два ключових напрямки.

Актуальні уявлення щодо визначення терміну «ризик» в сучасних дослідженнях

Автор	Трактування категорії
1	2
Ризик ототожнюється з негативними або позитивними наслідками	
Вигівська І.М.	«Ризик – усвідомлена ймовірність виникнення негативних або позитивних наслідків діяльності, здійсненої в умовах впливу та змін зовнішніх і внутрішніх факторів господарювання та в результаті реалізації обраних управлінських рішень, які впливають на фінансовий стан підприємства, що дозволяє забезпечити єдиний підхід до облікового відображення діяльності підприємств в умовах ризику»
Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б.	«Ризик - небезпека виникнення непередбачуваних втрат очікуваного прибутку, доходу або майна, грошових коштів, інших ресурсів у зв'язку з випадковою зміною умов економічної діяльності, несприятливими обставинами»
Ризик як відхилення фактичного результату від запланованого або прогнозного (очікуваного)	
Глібчук В. М.	«Ризик – це поєднання можливості досягнення як небажаних, так і особливо сприятливих відхилень від запланованих результатів у разі прийняття рішення з множини альтернативних рішень в умовах невизначеності та ситуації неминучого вибору»
Гриценко Л. Л.	«Ризик – ймовірність будь-яких відхилень отриманого результату від очікуваного у зв'язку з існуванням невизначеності в передбаченні результату здійснюваних процесів»
Ризик як можливість або ймовірність настання події	
Свідерська А. В.	«Ризик – це можливість настання події у майбутньому внаслідок прийняття рішень в умовах невизначеності, що пов'язана із негативними або позитивними відхиленнями від прогнозованого результату»
Сінельнік В. В.	«Ризик – ймовірність виникнення негативної події в результаті прийняття рішення в умовах невизначеності середовища функціонування господарюючого суб'єкта»
Ризик ототожнюється з його кількісною оцінкою	
Пенкаль Н. А.	«Ризик – величина, яка підлягає кількісному виміру та являє собою ймовірність настання несприятливого результату, тобто недоотримання прибутку від підприємницької діяльності або ймовірність знецінення вартості активів компанії і як результат вартості самої компанії»
Цвайг Х. І., Грибак А. В.	«Ризик – це величина, що характеризує втрати, пов'язані з неправильними управлінськими рішеннями, прийнятими в результаті вивчення економічної, політичної та соціальної ситуації, в якій протікає діяльність підприємства»
Ризик пов'язують з невизначеністю або її наслідками	
Скакальський Ю. С.	«Ризик – це вплив невизначеності на досягнення стратегічних та оперативних цілей суб'єкта господарювання, що включає можливі збитки та потенційні виграші»
Устенко О. Л.	«Ризик представляє собою ситуативну характеристику діяльності будь-якого ринкового суб'єкта, що є наслідком невизначеності в його внутрішньому та зовнішньому середовищі, і при його реалізації для даного суб'єкта настають несприятливі наслідки»
Ризик як об'єктивно-суб'єктивна категорія	
Калужна Ю. В.	«Ризик – це суб'єктивно-об'єктивна економічна категорія, яка носить ймовірний необов'язковий характер, що виражається у потенційній зміні стану фінансових, трудових, матеріальних та інших видів ресурсів, а також нематеріальних активів і може мати наслідком втрати або вигоди»
Цвігун Т. В.	«Ризик – це об'єктивно-суб'єктивна категорія, яка відображає особливості сприйняття суб'єктами економічних відносин ймовірності настання певної ситуації, яка може виникнути в будь-який час і в будь-якій діяльності в процесі здійснення дій або прийняття рішень та яка може призвести до непередбачених негативних наслідків (втрат прибутку, недоотримання доходів), позитивних наслідків (вигод) або ж до нульового результату»

За першим напрямком, ризик розглядається як загрози, що можуть призвести до втрати підприємством частини своїх ресурсів або спричинити додаткові витрати та втрати доходів у ході виробничої або фінансової діяльності. За цим підходом ризик сприймається як ймовірність негативних подій, небезпеки та можливості невдачі.

Другий напрямок визначення категорії «ризик» передбачає розгляд ситуацій, при яких може виникнути загроза для ведення певного виду діяльності. Таким чином, ризик у цьому контексті розглядається як потенційна небезпека, що може виникнути внаслідок конкретних обставин.

Отже, визначення ризику може базуватися як на ймовірності настання негативних подій, так і на визначенні ситуацій, які можуть стати джерелом загроз для певної діяльності.

Узагальнюючи різноманітні трактування категорії «ризик», можна визначити, що ризик – це ймовірність виникнення конкретних ситуацій чи подій, що призводять до небажаних фінансових наслідків. Ці наслідки пов'язані зі змінами умов, що впливають на здійснення підприємницької діяльності.

Розглядаючи суть поняття «ризик» та узагальнюючи всі підходи до нього, стає очевидним, що для аналізу ризиків підприємства важливо враховувати класифікаційну систему ризиків. Зручно представити цю систему у вигляді рисунків 1.1. та 1.2.

Рис. 1.1. Систематизація ризиків відповідно до рівнів управління

Джерело: складено автором з використанням джерела [9]

Умови створення та функціонування будівельних підприємств в кожному випадку є унікальними. Ця унікальність ускладнює визначення точного переліку

ризиків, що підходить для всіх підприємств будівельної галузі.

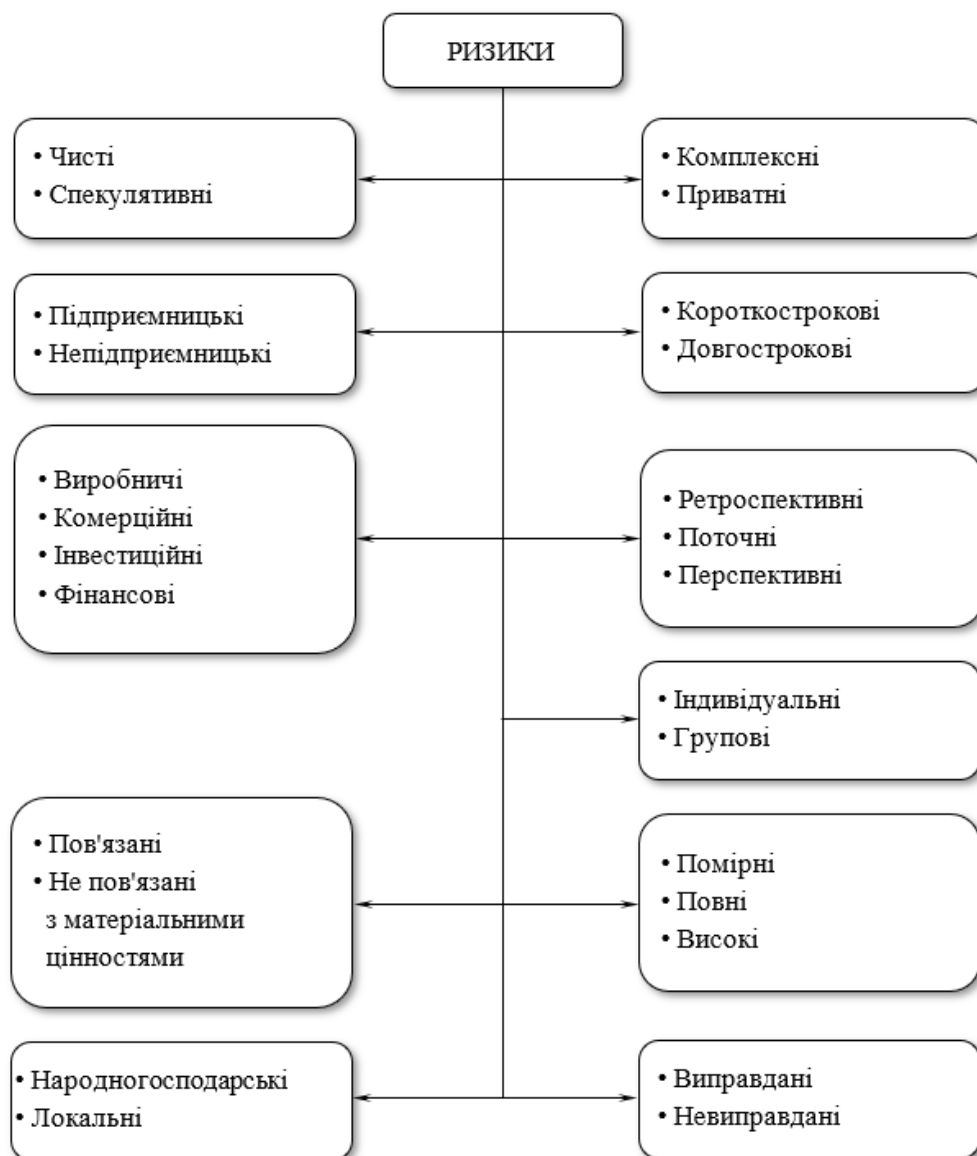

Рис. 1.2. Система категоризації ризиків

Джерело: складено автором з використанням джерела [9]

Класифікаційну систему ризиків слід розглядати як систему упорядкування конкретних критеріїв і ознак, яка дозволяє розподілити ризики будівельного підприємства на різні види та підвиди.

Значущими критеріями, які використовуються науковими діячами при визначенні того чи іншого виду ризику на підприємствах будівної галузі, в межах побудови відповідних класифікацій ризиків, є: сфера виникнення; час виникнення; фактори, що впливають на виникнення; місце виникнення; характер

наслідків та обліку, тощо (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація ризиків підприємств будівельної галузі

Ознака, критерій класифікації	Класифікація, поділ
1	2
1. Сфера виникнення	Виробничі, фінансові, комерційні, інвестиційні, транспортні, професійні та ін.
2. Час виникнення	Ретроспективні, поточні, перспективні
3. Фактор виникнення	Політичні, економічні, соціальні, технологічні
4. Місце виникнення	Зовнішні, внутрішні
5. Характер наслідків	Чисті, спекулятивні
6. Рівень виникнення	Макрорівень, мікрорівень
7. Ступінь визначеності	Передбачувані, непередбачувані, відомі
8. Етапи виникнення	Проектні, планові, фактичні
9. Розмір можливих втрат	Допустимі, критичні, катастрофічні
10. Масштаб наслідків	Місцеві, регіональні, глобальні
11. Можливість диверсифікації	Систематичні, несистематичні
12. За можливістю страхування	Ризик, що може бути застрахований, ризик, що не може бути застрахований

Джерело: складено автором з використанням джерела [12, с. 178]

Управління є необхідним елементом у будь-якій сфері діяльності. Включає формування цілей, планування, прийняття рішень, організацію, управління, контроль та лідерство. В підприємницькій сфері специфічні цілі включають збільшення сукупного добробуту власників, підвищення прибутку, збереження конкурентоспроможності, розвиток, отримання нових якостей та виконання соціальних та урядових завдань. Однак головною метою, без виконання якої не можна досягти усіх цілей, є утримання лідируючих позицій на ринку. Для досягнення цього підприємство повинно вживати комплекс заходів для забезпечення високого рівня виконання основних функцій та, що найважливіше, управління ризиками.

Управління ризиками – це специфічний аспект управління, що включає в себе використання різноманітних підходів, процесів та заходів. Його метою є охоплення максимально широкого спектру можливих ризиків для підприємства,

їхню оцінку, а також формування, впровадження та контроль заходів з оптимізації рівня ризиків. Все це робиться з метою досягнення поставлених цілей підприємства [12, с. 191-192].

На нашу думку, управління ризиками або ризик-менеджмент є специфічною галуззю управлінської діяльності, спрямованою на ефективний захист будь-якого будівельного підприємства від подій чи обставин, які виникають закономірно або випадково, і можуть призвести до негативних наслідків для функціонування підприємства.

Ризик-менеджмент є важливою складовою управління підприємством, використовуючи загальні принципи управління, такі як планування, організація, мотивація, контроль та регулювання. Планування визначає цілі управління ризиками і розробляє стратегії для подолання непередбачуваних ситуацій і досягнення бажаних результатів. Організаційна функція відповідає за об'єднання колективу, який спільно розробляє та втілює програму управління ризиками. Мотивація впливає на менеджерів і інших співробітників управління ризиками, стимулюючи їх до дій, спрямованих на досягнення цілей підприємства та особистих цілей. Контроль включає в себе спостереження, перевірку і порівняння результатів діяльності управління ризиками з встановленими стандартами. Регулювальна функція відповідає за виправлення дій відділу з управління ризиками для забезпечення ефективності його функціонування.

Необхідною частиною структури ризик-менеджменту повинен бути механізм контролю за ризиками (рис. 1.3).

Механізм ризик-менеджменту на будівельному підприємстві повинен не лише включати сам процес управління ризиками, але й адаптуватися до впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на середовище підприємства. Це означає проходження процедур узгодження, прийняття управлінських рішень та забезпечення необхідної функціональності.

Розробка та впровадження механізму управління ризиками на будівельному підприємстві обґрунтовуються кількома ключовими факторами:

- **ринкова економіка та зміни умов господарювання:** Замовлення

необхідності цього механізму впливає з постійного розвитку ринкової економіки, яка піддається постійним змінам. Умови господарювання та форми власності розвиваються, що вимагає адаптації підприємства до нових реалій.

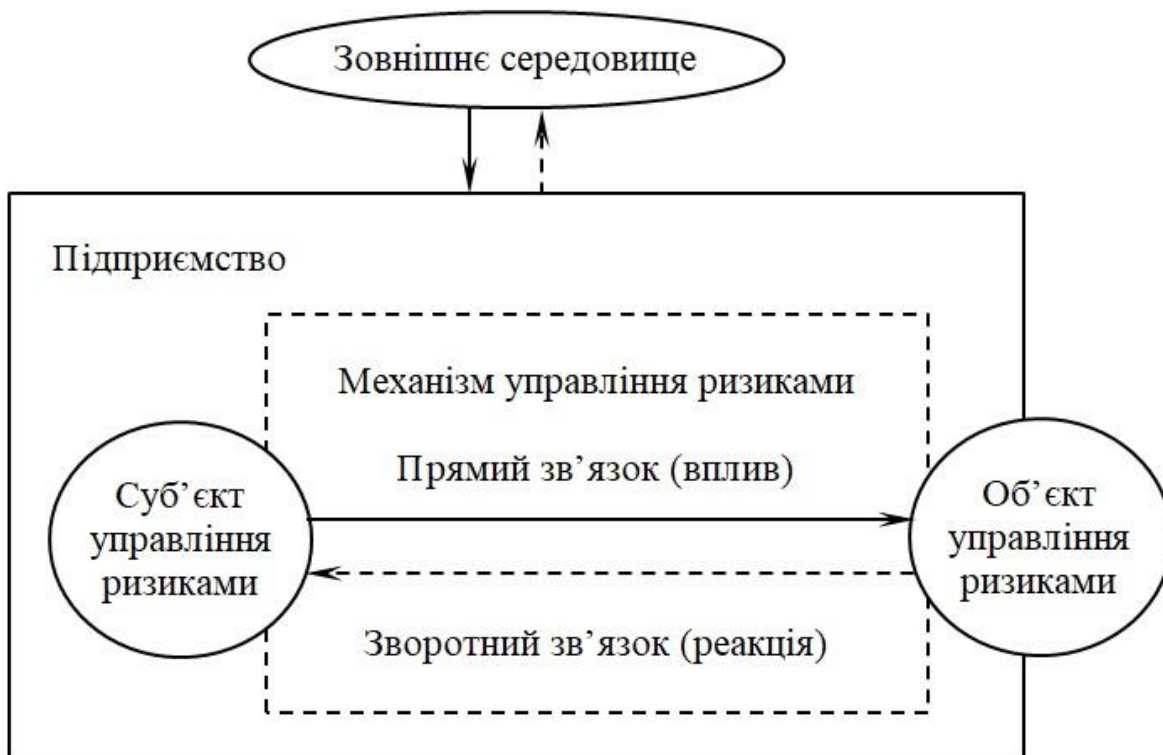

Рис. 1.3. Роль механізму ризик-менеджменту в системі корпоративного управління підприємства

Джерело: складено автором з використанням джерела [24]

- **зростання ризиків:** Зростання різних видів ризиків пов'язано з постійною нестабільністю зовнішнього та внутрішнього середовища. Це ставить завдання розробки ефективних стратегій управління ризиками для забезпечення стійкого функціонування підприємства.
- **потреба в нових системах керування:** Зростання складності управління будівельним підприємством вимагає пошуку нових та вдосконалених систем управління для забезпечення його стабільного розвитку та ефективного функціонування.
- **полегшення пошуку альтернатив:** Розробка механізму управління

ризиками допомагає полегшити пошук альтернативних варіантів розв'язання господарських завдань, забезпечуючи більш гнучкі та придатні до змін стратегії управління.

Схематично систему ризик-менеджменту будівельного підприємства продемонстровано на рисунку 1.4.

Рис. 1.4. Система ризик-менеджменту в сфері будівельної діяльності підприємства

Система ризик-менеджменту будівельного підприємства включає в себе комплекс принципів, методів та важелів управління. Це взаємодіюча система, що включає різноманітні компоненти та підсистеми, спрямовані на забезпечення ефективного управління ризиками. Взаємодія цих елементів та послідовне їх використання сприяють прийняттю обґрунтованих рішень у сфері управління ризиками підприємства.

1.2. Підходи до організації ризик-менеджменту та запобігання банкрутству підприємства

Для успішного функціонування будь-якого будівельного підприємства у сучасних умовах ринкової економіки необхідно впроваджувати ефективну систему ризик-менеджменту. Ця система повинна негайно реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі, виявляти та протидіяти кризовим факторам, забезпечувати постійну конкурентоздатність на ринку та надійно постачати підприємство всіма необхідними ресурсами. Важливим елементом такої системи є прийняття управлінських рішень на тактичному та стратегічному рівнях. Цей процес є ключовим для забезпечення необхідних умов виходу з економічних криз, а також для ефективних соціально-економічних перетворень. Без виконання ефективних процедур запобігання та протидії банкрутства підприємство не може досягти стабільності та успіху.

В економічній системі ключовими аспектами є розгляд понять, типів та причин банкрутства.

Для вивчення економічної сутності терміну «банкрутство» розглянемо різні визначення цього поняття в різних джерелах наукової літератури, як показано в таблиці 1.3.

З економічної перспективи, банкрутство означає неефективність або недостатню здатність боржника виконати всі вимоги своїх кредиторів.

Як видно з представленої у таблиці 1.3 інформації, термін «банкрутство» має широкий спектр аспектів і може бути розглянутий з різних поглядів, таких

як економічний, фінансовий та юридичний.

Таблиця 1.3

Різновиди трактувань сутності терміну «банкрутство» в економічних наукових дослідженнях

Автор	Визначення
1	2
Економічний підхід	
Райзберг Б. А., Лозовський Л. Ш., Стародубцева О. Б.	“Банкрутство – це нездатність боржника платити за своїми зобов’язаннями, повернути борги в зв’язку з відсутністю у нього коштів для оплати”.
Сабліна Н.В., Кривеженко В.В.	“Банкрутство є неспроможністю продовження суб’єктом своєї підприємницької діяльності внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості”.
Берест М. М., Тимошенко А. П.	“Банкрутство – визнана судом неспроможність господарюючого суб’єкта виконувати свої зобов’язання та продовжувати підприємницьку діяльність внаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи, призводить до порушення фінансових відносин і ставить під загрозу подальше існування підприємства”.
Фрай Р.	“Банкрутство – це ринковий спосіб покарання підприємства за масштабні помилки в менеджменті”.
Воронкова Т. Є., Рибальченко Н. П.	“Банкрутство – це міра економічної та юридичної відповідальності господарюючого суб’єкта, виражена в припиненні його господарсько-фінансової діяльності за рішенням суду, у зв’язку з нездатністю задовольнити визнані правомірними вимоги кредиторів і виконати зобов’язання перед бюджетом через перевищення заборгованості над вартістю його майна”.
Фінансовий підхід	
Бланк І.А.	“Банкрутство – встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред’явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов’язання перед бюджетом”.
Брейлі Р., Майерс С.	“Банкрутство є узаконеним способом поглинання фірми кредиторами, якщо та не виконує свої зобов’язання”.
Рудика В.І., Великий Ю.М., Зьома О.Д.,	“Банкрутство – абсолютна неплатоспроможність боржника, що є наслідком глибокої фінансової кризи, внаслідок якої підприємство не може задовольнити пред’явлені йому кредиторами вимоги”.
Юридичний підхід	
Яблонська А.С.	“Банкрутство – це одна із юридичних підстав ліквідації підприємства, яка виявляється у неспроможності суб’єкта підприємницької діяльності задовольнити у встановлений для цього термін пред’явлені йому кредиторами вимоги і виконати зобов’язання перед бюджетом”.

Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII	“Банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені в порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури”.
---	---

Джерело: складено автором з використанням джерела [4]

Фінансовий підхід до категорії «банкрутство» слід загострити увагу на реалізацію катастрофічних ризиків підприємства в процесі його фінансової діяльності, в результаті чого воно може виявитись нездатним задовольнити у встановлені терміни пред’явлені з боку кредиторів вимоги і виконати зобов’язання перед бюджетом [4]. Проте банкрутство може охоплювати не тільки фінансову діяльність підприємства, а й операційну та/або інвестиційну.

З юридичного погляду поняття «банкрутство» визначається переважно як стан, коли підприємство втрачає здатність вчасно розплатитися зі своїми боржниками, що свідчить про його неплатоспроможність.

Узявши до уваги різноманітні підходи, пропонуємо власне тлумачення терміну «банкрутство». Таким чином, банкрутство можна визначити як стан, в якому суб’єкт господарювання не може вчасно виконати свої фінансові зобов’язання перед кредиторами та державою.

Щодо видів банкрутства, в науковій літературі виділяють наступні категорії:

1. **Реальне банкрутство:** це стан, коли підприємство не може відновити свою фінансову стабільність у наступному періоді при реальному зменшенні свого капіталу.
2. **Технічне банкрутство:** виникає, коли дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську заборгованість підприємства.
3. **Навмисне банкрутство:** це приховування фінансового стану підприємства з метою штучного створення обставин банкрутства.
4. **Фіктивне банкрутство:** це заздалегідь сплановане оголошення неплатоспроможності перед кредиторами з метою отримання

відстрочок або знижок на кредиторську заборгованість [8].

Класифікацію банкрутства підприємства за різними ознаками зображено на рисунку 1.5.

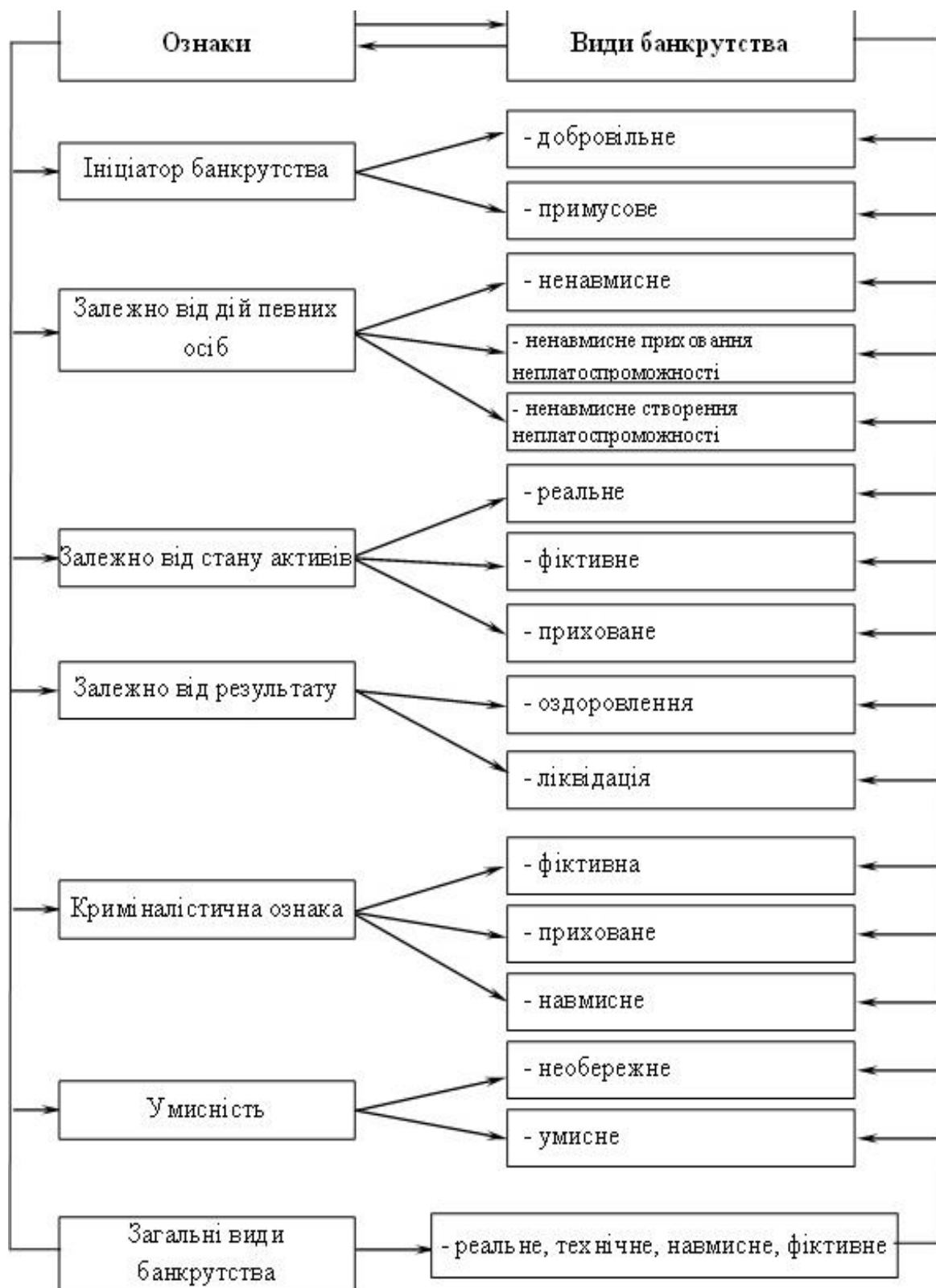

Рис. 1.5. Систематизація категорій банкрутства

Джерело: складено автором з використанням джерела [7]

На рисунку 1.6 представлено розділення причин банкрутства на дві основні групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні причини банкрутства є об'єктивними факторами, які впливають на підприємство і виходять за його межі. Ці причини можуть включати економічні кризи, зміни в законодавстві, конкурентний тиск, коливання валютних курсів, зовнішні економічні чинники і т.п.

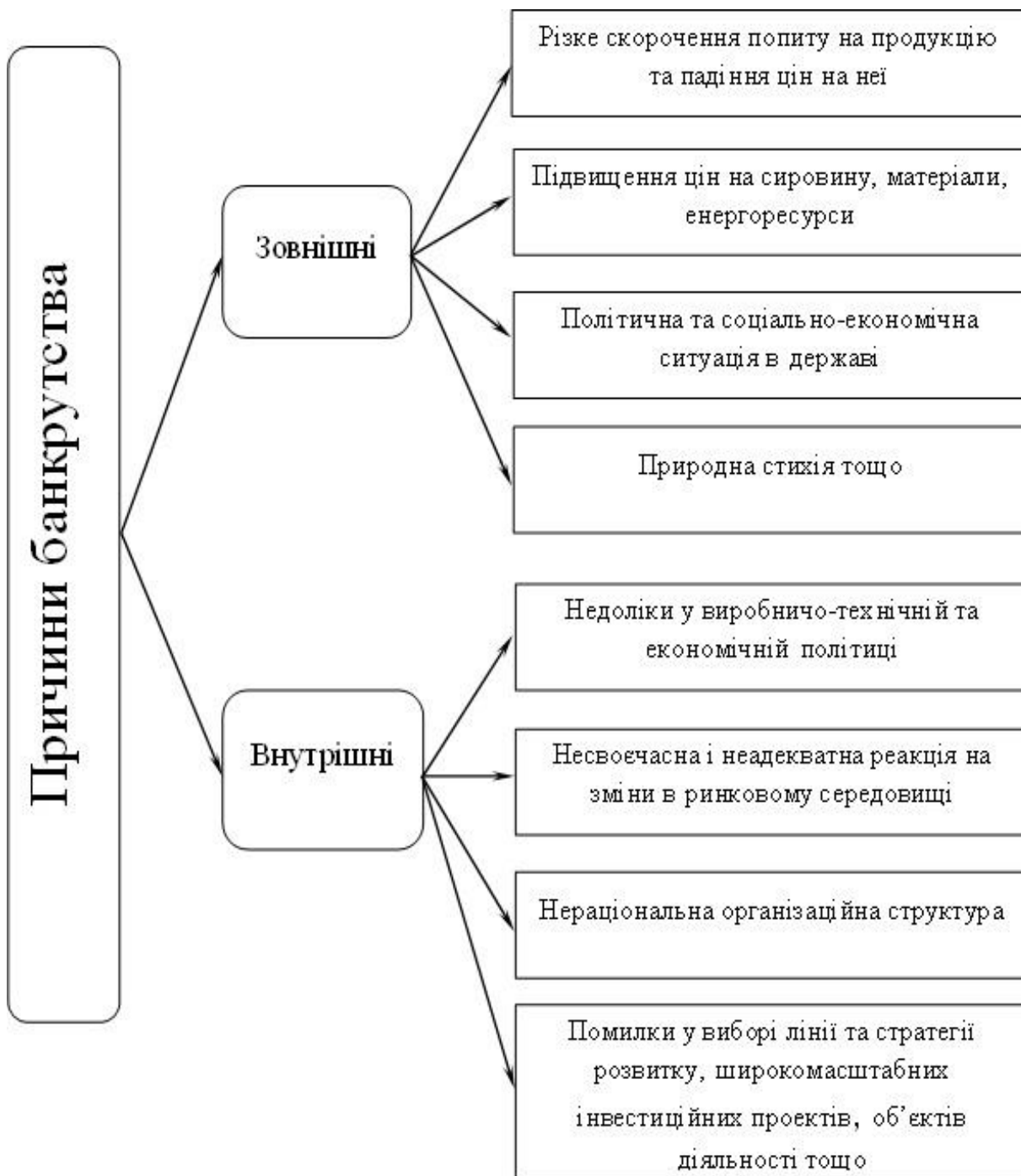

Рис. 1.6. Фактори, що призводять до фінансових труднощів та банкрутства підприємства

З іншого боку, внутрішні причини банкрутства є суб'єктивними та залежать від внутрішнього управління та прийняття рішень на підприємстві. Ці причини можуть включати неправильне фінансове управління, неефективні стратегії, недостатню управлінську компетентність, корупцію, непрофесіоналізм персоналу та інші фактори, які можуть призвести до неефективного функціонування підприємства.

Розділення причин банкрутства на зовнішні та внутрішні допомагає аналізувати та визначати стратегії виходу з кризи для підприємства. Осмислене розуміння цих причин дозволяє керівництву ефективніше реагувати на виклики та приймати раціональні управлінські рішення.

Важливим викликом для будь-якого будівельного підприємства є можливість стати банкрутом, і основним засобом подолання цього ризику є впровадження системи запобігання банкрутства на підприємстві.

Принципи, які мають лежати в основі механізму запобігання банкрутства підприємства, включають:

- вчасне виявлення потенційних кризових ситуацій в функціонуванні підприємства;
- спроможність ефективно реагувати на різноманітні кризові обставини, які можуть виникнути чи вже мають місце на підприємстві;
- адекватне реагування на реальні загрози для життєздатності підприємства;
- акумуляція внутрішніх ресурсів для швидкого подолання кризових ситуацій;
- забезпечення контролю за результатами впроваджених заходів [15].

Механізм запобігання банкрутства підприємства складається з п'яти основних, пов'язаних між собою, блоків:

Блок 1: Комплексний підхід до уникнення, передбачення та подолання ситуацій банкрутства.

Блок 2: Особи, відповідальні та виконавці завдань.

Блок 3: Стратегії протидії та протидійсні заходи під час кризових ситуацій

на підприємстві.

Блок 4: Економічні сфери чи напрями.

Блок 5: Система запобіжних заходів та методик для уникнення негативних сценаріїв.

Механізм запобігання банкрутства підприємства організований у формі п'яти взаємодіючих блоків:

1-й блок: Система передбачення, прогнозування та подолання можливого банкрутства.

2-й блок: Ідентифікація виконавців та відповідальних осіб.

3-й блок: Вжиття контрзаходів для подолання кризових ситуацій.

4-й блок: Економічні стратегії та напрями діяльності.

5-й блок: Комплекс заходів та методик для попередження та запобігання негативним сценаріям.

Отже, для ефективного запобігання банкрутства підприємства необхідно враховувати три ключові підсистеми:

- **Підсистема попередження банкрутства:** Вона включає в себе комплекс заходів для передбачення та оцінки ризиків фінансових труднощів підприємства. Це також включає своєчасне інформування керівництва про потенційні загрози, що можуть виникнути.
- **Підсистема запобігання банкрутства:** Охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства та забезпечення його життєздатності, особливо в умовах невизначеності. Основною метою цієї підсистеми є забезпечення фінансової стабільності підприємства.
- **Підсистема подолання банкрутства:** Включає в себе реалізацію всіх можливих заходів та стратегій для уникнення ліквідації підприємства. Це означає активізацію наявних ресурсів та послідовне впровадження заходів для виведення підприємства із кризового стану та забезпечення його стабілізації з метою збереження конкурентоспроможності на ринку.

Отже, можна виразити механізм запобігання банкрутства підприємства у вигляді ілюстрації, яка представлена на рисунку 1.7.

Рис. 1.7. Система заходів та процедур для уникнення банкрутства підприємства

Джерело: складено автором з використанням джерела [19]

Від правильних та своєчасних рішень керівництва залежить виживання будівельного підприємства під час кризових ситуацій. Якщо вплив на підприємство зовнішніми загрозами можна передбачити і уникнути, то подолання кризових явищ на підприємстві повністю віддається на управлінські зусилля. Це вимагає від керівництва не лише навичок та знань, але й оперативності в реагуванні на кризові ситуації, що, в результаті, сприяє запобіганню банкрутства.

1.3. Методичний інструментарій діагностики ризиків та ймовірності банкрутства підприємства

В умовах жорсткої конкуренції сучасний підхід до управління ризиками відіграє ключову роль у успішному веденні бізнесу. Основний акцент робиться на управлінні потенційними загрозами, які можуть виникнути під час будь-якої негативної події для підприємства. Підприємства будівельної галузі, зокрема, стикаються з проблемою невизначеності, що виникає внаслідок недостатньої або неточної інформації, а також наявності факторів, вплив яких залишається невідомим. Ситуація невизначеності може представляти ризики, але в той же час відкривати нові можливості та дозволяти підприємству набувати досвід.

Пошук рішень для управління ризиками вперше став актуальним завданням наукової галузі завдяки внеску К.Д. Семенової наприкінці XIX століття. Вона відзначила, що в США вже у 1890 році був розроблений перший план управління ризиками для компанії, яка спеціалізувалася на будівництві залізниць. Згодом важливість управління ризиками лише зросла, і до кінця 70-80 років XX століття в багатьох розвинених країнах світу існували відповідні системи, механізми, моделі та посади управління ризиками [26].

Т.В. Цвігун розглядав управління ризиками як компонент, що займає важливе місце поряд із іншими складовими управління. Він включав механізм управління ризиками до широкого спектру управлінських аспектів, таких як організаційно-структурний механізм, механізм управління якістю, механізм

управління конкурентними перевагами та інші [28].

Тетяна Борисова визначає управління ризиками як специфічну область управлінської діяльності, яка включає в себе використання різноманітних підходів, процесів та заходів менеджменту. Ці елементи, взяті в сукупність, повинні сприяти охопленню максимально широкого спектру потенційних ризиків підприємства. Основні завдання включають оцінку цих ризиків, а також розробку, впровадження та контроль заходів з метою мінімізації ризиків для досягнення стратегічних цілей функціонування підприємства [32].

Здобутий досвід у сфері управління ризиками призвів до успішної розробки та вдосконалення різноманітних стандартів.

Визначними серед міжнародних стандартів у сфері управління ризиками є документи з серії ISO 31000. Ці стандарти включають в себе:

- ISO 31000:2009 «Risk management – Principles and guidelines» (Менеджмент ризику. Принципи і керівництво);
- ISO/IEC 31010:2009 «Risk management – Risk assessment techniques» (Менеджмент ризику. Методи оцінки ризику) [38];
- ISO Guide 73:2009 «Risk management - Vocabulary - Guidelines for use in standards» (Менеджмент ризику. Словник. Керівництво по використанню в стандартах) [1].

Ризик-менеджмент – це комплексний процес, який підприємство виконує у випадках, пов’язаних з ризиком, з метою мінімізації або компенсації можливих збитків.

Необхідно провести оцінку для ефективного управління ризиками на будівельному підприємстві.

Сучасні будівельні підприємства можуть застосовувати різноманітні методи оцінки ризиків, які можна класифікувати на три основні групи: статистичні, аналітичні та експертні, як показано у таблиці 1.4.

Після порівняльного аналізу методів оцінки ризиків виявлено, що аналітичний метод є найбільш доступним інструментом для оцінки ризиків як для власника підприємства, так і для його партнерів. Особливий акцент в роботі

робиться на відносній оцінці ризику, що базується на аналізі фінансового стану підприємства. Цей підхід дозволяє вчасно виявляти ймовірні ризики, враховуючи труднощі, пов'язані з обмеженою інформацією, обмеженим часом та випадками відсутності необхідних даних для проведення конкретних розрахунків.

Таблиця 1.4

Основні категорії методів визначення ризиків та їх порівняльний аналіз

Група методів	Характеристика	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Статистичні	В основі даних методів лежить аналіз масиву статистичних даних і моделювання бізнес-процесів з використанням математичної статистики і теорії ймовірності. Часто застосовуються методи: індексний, середніх величин, угруповань, регресійний аналіз.	Висока точність розрахунків, вимірювані показники, можливість моделювання різних сценаріїв, можливість стандартизації.	Високі витрати на збір інформації та проведення аналізу, ризик вибору невірної моделі.
Аналітичні	Засновані на зборі та аналізі отриманої інформації (в кількісних і якісних показниках) і подальшому прийнятті рішень. Часто застосовуються методи: аналіз чутливості, беззбитковості, сценарний, імітаційне моделювання, метод нечітких множин.	Можливість формування індивідуального набору показників для аналізу, досягнення об'єктивної оцінки при відносно невисокій вартості, широке застосування.	Наявність суб'єктивізму в оцінках, проблеми порівняння якісних показників, відсутність загальноприйнятих стандартів.
Експертні	Базуються на суб'єктивному експертному аналізі кількісних і якісних показників з використанням методологій ранжирування і порівняльних оцінок.	Низька вартість і швидкість отримання результату, відсутність необхідності збору великого обсягу інформації.	Висока залежність від людського фактора (думки, досвіду експерта), труднощі в отриманні багатьох вимірних показників.

Джерело: складено автором з використанням джерела [9]

Аналітичний метод оцінки ризику включає в себе використання традиційних показників, що застосовуються при оцінці інвестиційних і інноваційних проектів, таких як період окупності, внутрішня норма прибутковості, індекс рентабельності та чистий приведений дохід. Порівнюючи значення цих показників для альтернативних проектів, визначають їх привабливість та рівень ризику. Наприклад, чистий приведений дохід (NPV) дозволяє порівнювати капіталовкладення з додатковим прибутком, тобто інвестувати у проекти, де $NPV > 0$. Період окупності вказує на інтервал, необхідний для покриття витрат по проекту, і чим він коротший, тим менш ризикованим є проект. При виборі серед кількох проектів слід обрати той, що характеризується оптимальним співвідношенням чистої теперішньої вартості і періоду окупності.

Оцінка фінансового стану підприємства, яка ґрунтується на аналітичному підході, є дієвим методом для визначення ризиків у фінансово-господарській сфері. Аналіз фінансів підприємства включає такі напрямки:

- визначення ризиків ліквідності балансу;
- оцінка ризиків фінансової стабільності;
- аналіз можливостей банкрутства;
- здійснення комплексного аналізу фінансового стану за допомогою порядку №616, який передбачає розрахунок інтегрального показника фінансового стану бенефіціара [18].

Порядок оцінки фінансового стану особи, яка може отримати користь від інвестиційного проекту, розроблений для випадків, коли проект передбачає власне фінансове забезпечення і визначає вид забезпечення для відшкодування позики. Ця позика надається за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, але її обслуговування та погашення здійснюються за рахунок коштів бенефіціара, як це встановлено наказом Міністерства фінансів України від 14.07.2016 р. № 616 [14].

Оцінка фінансового стану бенефіціара проводиться шляхом присвоєння йому класу на підставі інтегрального показника фінансового стану. Рівні

класифікації можна розглядати так:

Клас 1 – Високий рівень виконання зобов'язань та мінімальна загроза неплатоспроможності.

Клас 2 – Задовільний рівень виконання зобов'язань та невелика ймовірність дефолту.

Клас 3 – Рівень здатності виконувати зобов'язання нижчий за середній.

Клас 4 – Фінансовий стан бенефіціара нестабільний, що свідчить про можливість неплатоспроможності.

Клас 5 – Висока ймовірність дефолту.

Ефективність управління ризиками в будівельній сфері значно залежить від обраного підходу до оцінки ризиків. Відстеження реалізації стратегії ризик-менеджменту відкриває можливості для аналізу ефективності заходів, спрямованих на зменшення ризиків. Це дає змогу оцінити інформаційну базу, яка підтримує діяльність підприємства, і акумулювати знання та досвід для вирішення майбутніх завдань в управлінні ризиками. Такий підхід дозволяє зробити обґрунтовані управлінські рішення в умовах можливих ризиків.

Існує ризик ситуації банкрутства, який є значущим для підприємства. Для оцінки ймовірності банкрутства використовуються різноманітні підходи, які можна відобразити на діаграмі у рисунку 1.7.

Рис. 1.7. Методи визначення ймовірності виникнення банкрутства

Джерело: складено автором з використанням джерела [31]

Найвідомішими моделями прогнозування банкрутства на базі багатофакторного дискримінантного аналізу є модель Альтмана, модель Таффлера, модель Бівера, модель Спрингейта, а також дискримінантна модель та інтегральна оцінка фінансового стану О. Терещенка та модель А. Матвійчука. Для точного прогнозу банкрутства підприємства рекомендується розглядати комплекс моделей, розроблених західними експертами.

Для передбачення можливості банкрутства підприємства рекомендується розглядати систему моделей, розроблену західними експертами, зокрема:

Модель Альтмана, що першочергово мала вигляд наступного зразка:

$$Z = 1,2 \times x_1 + 1,4 \times x_2 + 3,3 \times x_3 + 0,6 \times x_4 + 0,999 \times x_5 \quad (1.1)$$

де Z – рівень ймовірності настання банкрутства;

1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 0,999 – незмінні числові значення;

x_1 – співвідношення власного оборотного капіталу до загальних активів:

$$x_1 = \frac{(p.1195 - p.1695), \phi.1}{p.1300, \phi.1}; \quad (1.2)$$

x_2 – співвідношення чистого прибутку до загальних активів:

$$x_2 = \frac{p.2350, \phi.2}{p.1300, \phi.1} \quad (1.3)$$

x_3 – співвідношення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування до загальних активів:

$$x_3 = \frac{p.2290, \phi.2}{p.1300, \phi.1}; \quad (1.4)$$

x_4 – рівновага між власним та залученим капіталом:

$$x_4 = \frac{p.1495, \phi.1}{(p.1595 + p.1695), \phi.1}; \quad (1.5)$$

x_5 – співвідношення чистого доходу від реалізації продукції до загальних активів:

$$x_5 = \frac{p.2000, \phi.2}{p.1300, \phi.1}. \quad (1.6)$$

У цій моделі ліквідність балансу представлена фактором X_1 , рентабельність активів охарактеризована факторами X_2 та X_3 , структура капіталу відображена за допомогою фактору X_4 , а оборотність активів представлена

фактором X_5 .

З часом модель Альтмана вдосконалилася, стали коефіцієнти та характеристика факторів залишилися незмінними. На сьогоднішній день вона має наступний вигляд:

$$Z = 0,17 \times x_1 + 0,874 \times x_2 + 3,107 \times x_3 + 0,42 \times x_4 + 0,998 \times x_5, \quad (1.7)$$

де x_4 – співвідношення між балансовою вартістю акцій та позичковим капіталом.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства, виражена у величині «Z», прямо корелює з рівнем ризику банкрутства, як показано в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

**Визначення ймовірності фінансової неплатоспроможності за методикою
Альтмана**

Значення Z-рахунку	Ймовірність банкрутства
1	2
1,80 і менше	дуже висока
від 1,81 до 2,70	висока
від 2,71 до 2,90	існує ймовірність
більше 2,91	дуже низька

Джерело: складено автором з використанням джерела [30]

Модель Таффлера включає чотири вже враховані фактори ймовірності банкрутства та має наступний вигляд:

$$Z = 0,53 \times x_1 + 0,13 \times x_2 + 0,18 \times x_3 + 0,16 \times x_4, \quad (1.8)$$

де x_1 – співвідношення прибутку від реалізації продукції до краткострокових зобов'язань:

$$x_1 = \frac{[p.2000 - (p.2050 + p.2165)], \phi.2}{p.1695, \phi.1}; \quad (1.9)$$

x_2 – співвідношення між оборотними активами та зобов'язаннями:

$$x_2 = \frac{p.1195, \phi.1}{(p.1595 + p.1695), \phi.1}; \quad (1.10)$$

x_3 – співвідношення між короткостроковими зобов'язаннями та загальним обсягом активів:

$$x_3 = \frac{p.1695, \phi.1}{p.2350, \phi.2}; \quad (1.11)$$

x_4 – співвідношення між власним та позичковим капіталом:

$$x_4 = \frac{p.1495, \phi.1}{(p.1900 - p.1495), \phi.1}. \quad (1.12)$$

Значення Z в цій моделі повинно бути менше 0,2, забезпечуючи його мінімізацію [2].

Коефіцієнт Бівера виражений наступною формулою, яка має такий вигляд:

$$K_6 = \frac{\text{Чистий прибуток (p.2350, \phi.2) + Амортизація (p.2515, \phi.2)}}{\text{Розділ III Пасиву (p.1595, \phi.1) + Розділ IV Пасиву (p.1695, \phi.1)}}. \quad (1.13)$$

Якщо протягом 1,5-2 років значення коефіцієнта Бівера не перевищує 0,2, це може свідчити про ризик банкрутства підприємства. Така ситуація вказує на незадовільну структуру балансу, що може потенційно викликати проблеми для підприємства.

Розширений вигляд моделі Бівера представляє собою набір показників для діагностики можливого банкрутства (табл. 1.6):

Таблиця 1.6

Набір показників для діагностики банкрутства за системою Бівера

Показник	Формула розрахунку	Значення показників		
		гарний стан	за 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства
1	2	3	4	5
Коефіцієнт Бівера	Формула 1.13	0,4-0,45	0,17	-0,15
Рентабельність активів	$\frac{p.2350, \phi.2}{p.1300, \phi.1} \cdot 100$	6,0-8,0	4,0	-22,0
Фінансовий леверидж	$\frac{(p.1595 + p.1695), \phi.1}{p.1300, \phi.1} \cdot 100$	$\geq 37,0$	$\geq 50,0$	$\geq 80,0$
Коефіцієнт маневрування	$\frac{[(p.1495 + p.1595) - p.1095], \phi.1}{p.1300, \phi.1}$	0,4	$\geq 0,3$	0,06
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	$\frac{p.1195, \phi.1}{p.1695, \phi.1}$	$\geq 3,2$	$\geq 2,0$	$\geq 1,0$

Джерело: складено автором з використанням джерела [29]

Поміж існуючих формул діагностики банкрутства також знаходиться інша, що може бути виражена наступним чином:

$$K_6 = \frac{\text{Зобов'язання (p.1595 + p.1695), \phi.1}}{\text{Баланс (p.1300 або p.1900), \phi.1}}. \quad (1.14)$$

Відповідно формули 1.14, якщо $K_6 \geq 0,5$, це вказує на необхідність банкрутства для підприємства. В іншому випадку, якщо $K_6 < 0,5$, підприємство вважається банкрутним.

За західними дослідниками, після моделі Альтмана, наступною за надійністю є модель Спрингейта, що виглядає наступним чином:

$$Z = 1,03 \cdot A + 3,07 \cdot B + 0,66 \cdot C + 0,4 \cdot D, \quad (1.15)$$

де A – співвідношення між робочим капіталом та загальною вартістю активів, виражене як коефіцієнт мобільності активів;

B – співвідношення прибутку, який підлягає оподаткуванню, до загальної вартості активів, виражене як рентабельність активів;

C – співвідношення між прибутком, що оподатковується, та короткостроковими зобов'язаннями, виражене як рентабельність короткострокового позичкового капіталу;

D – співвідношення між обсягом продажів та загальною вартістю активів, виражене як оборотність активів.

Модель Спрингейта дозволяє здійснювати прогнозування банкрутства з точністю до 92%.

В інноваційному підході О. Терещенка до дослідження ймовірності банкрутства відзначається створенням універсальної дискримінантної функції, спеціально адаптованої до умов функціонування українських підприємств. У цій функції враховані різноманітні аспекти фінансової діагностики, такі як прибутковість, оборотність, ліквідність, структура майна та капіталу тощо [28]. Новаторський підхід О. Терещенка дозволяє врахувати специфіку українських умов та інтегрує в аналіз всі ключові компоненти системи фінансової стійкості підприємств.

$$Z = 1,5 \cdot x_1 + 0,08 \cdot x_2 + 10 \cdot x_3 + 5 \cdot x_4 + 0,3 \cdot x_5 + 0,1 \cdot x_6, \quad (1.16)$$

де x_1 – співвідношення між грошми та їх еквівалентами до суми довгострокових та поточних зобов'язань;

x_2 – відношення активів до суми довгострокових та поточних зобов'язань;

x_3 – співвідношення чистого прибутку (збитку) до загальної вартості активів;

x_4 – відношення чистого прибутку (збитку) до чистого доходу від реалізації;

x_5 – співвідношення виробничих запасів до чистого доходу від реалізації;

x_6 – відношення чистого доходу від реалізації до суми довгострокових зобов'язань та необоротних активів.

Український вчений О. Терещенко визначив чотири зони стану фінансової стійкості підприємства на основі значення дискримінантної функції Z . Якщо Z більше 2, підприємство вважається стійким і не піддається загрозі банкрутства. Значення Z від 1 до 2 свідчить про порушення фінансової стійкості, в той час як інтервал від 0 до 1 вказує на наявність загрози банкрутства. Якщо Z менше 0, це означає, що підприємство знаходиться на межі банкрутства [30].

У 2007 році український вчений А. Матвійчук розробив модель, що ґрунтується на розрахунку Z -показника банкрутства для підприємств. Цей показник включає сім найбільш важливих коефіцієнтів, які мають великий вплив на діяльність українських підприємств. Відхилення цих коефіцієнтів від мінімально допустимих значень може призвести до збільшення ймовірності банкрутства. Модель А. Матвійчука представлена наступним чином:

$$Z = 0,033 \cdot K_1 + 0,268 \cdot K_2 + 0,045 \cdot K_3 - 0,018 \cdot K_4 + 0,004 \cdot K_5 - 0,015 \cdot K_6 + 0,702 \cdot K_7 \quad (1.17)$$

де, K_1 – співвідношення між оборотними та необоротними активами;

K_2 – співвідношення чистого доходу від реалізації до поточних зобов'язань;

K_3 – відношення чистого доходу від реалізації до власного капіталу;

K_4 – відношення загальної вартості активів до чистого доходу від реалізації;

K_5 – співвідношення між різницею між оборотними активами та поточними зобов'язаннями та оборотними активами;

K_6 – співвідношення між сумою зобов'язань та загальною вартістю активів;

K_7 – співвідношення між власним капіталом та загальною сумою зобов'язань.

Якщо значення Z у даній моделі перевищує 1,104, то можна вважати, що фінансовий стан досліджуваного підприємства є задовільним. У випадку, коли значення Z менше за 1,104, існує потенційна загроза фінансової стійкості підприємства [20, с. 254-256].

Розглянуті моделі оцінки ймовірності банкрутства представлені як західними, так і українськими вченими. Кожна з них має свої переваги та недоліки. Керівник підприємства може обрати будь-яку із розглянутих моделей. Однак у сучасних умовах рекомендується віддавати перевагу моделям українських вчених, оскільки вони вже адаптовані до реалій роботи українських будівельних підприємств та враховують систему фінансових показників, які є актуальними на сьогодні.

У першому розділі магістерської роботи була розглянута економічна сутність та класифікація ризиків у сучасних умовах, підходи до організації ризик-менеджменту та запобігання банкрутству підприємства та методичний інструментарій діагностики ризиків та ймовірності банкрутства підприємства. У наступному розділі дані теоретичні знання будуть застосовані на прикладі діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА».

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА**2.1. Аналіз стану і динаміки господарської діяльності
ТОВ «Мегабуд-ЮА»**

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ «Мегабуд-ЮА») є активним учасником будівельного ринку України, хоча засноване, відносно недавно, у 2018 році, товариство успішно працює в цій галузі протягом п'яти років. Розташоване дане товариство у місті Кропивницькому, Кіровоградська область, за адресою вул. Євгена Тельнова, буд. 3, корп. 3, кв. 50, 28500.

Головною сферою діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» є будівництво та ремонт автострад і доріг.

У додаток до будівництва та ремонту автострад і доріг, ТОВ «Мегабуд-ЮА» також здійснює інші будівельно-монтажні роботи та спеціалізовані будівельні послуги. Крім того, товариство заходить у сферу оптової торгівлі твердим, рідким, газоподібним паливом і схожими продуктами.

У наш час важливість аналізу господарської діяльності товариства в управлінні зростає. Розширення сфери його використання обумовлене потребою в аналітичній підтримці при ухваленні стратегічних рішень та осмисленні інформаційних потоків для різних учасників процесу. Господарська діяльність підприємства, як і інші аспекти суспільного життя, вимагає систематичного вивчення, узагальнення, систематизації та аналізу для ефективного управління.

Основною інформаційною основою для проведення аналізу ключових показників господарської діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» є бухгалтерська фінансова звітність, що включає в себе взаємопов'язані форми: «Баланс» (Форма №1-м) та «Звіт про фінансові результати» (Форма №2-мс) з додатками (Додатки А-Е). Аналіз проводиться за п'ятирічний період, охоплюючи від 2018 до 2022 року.

Аналіз господарської діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» розпочинається з першого етапу, а саме – оцінки структури активів протягом досліджуваного періоду, що подається у формі таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Вивчення структури активів ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період
з 2018 по 2022 роки, в тис. грн**

Актив	Досліджувані роки					Відносне відхилення за 5 років, %
	2018	2019	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Основні засоби:	77,8	68,6	91,8	465,5	657,1	у 8 р.
первісна вартість	360,7	381,1	449,0	874,0	1202,5	у 3 р.
знос	282,9	312,5	357,2	408,6	545,4	192,8
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом I	77,8	68,6	91,8	465,5	657,1	у 8 р.
II. Оборотні активи						
Запаси	376,7	450,9	198,7	197,5	597,8	158,7
Поточна дебіторська заборгованість	649,3	511,5	1282,7	1374,3	649,9	100,1
Гроші та їх еквіваленти	712,0	533,6	469,4	535,8	371,3	52,1
Інші оборотні активи	-	0,3	-	-	99,3	-
Усього за розділом II	1985,7	1621,4	2042,4	1383,2	1493,4	75,2
Баланс	2063,5	1690,0	2134,2	1848,6	2150,5	104,2

Джерело: складено та розраховано на основі даних додатків А-Е

Аналіз структури активів ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період з 2018 по 2022 роки вказує на кілька ключових тенденцій:

1. Необоротні активи:

- Основні засоби:

Значення в 2018 році: 77,8 тис. грн.

Пік в 2021 році: 657,1 тис. грн.

Загальний зростання за 5 років: 743,7%.

Зростання основних засобів в 2019 році може бути пов'язане з розвитком інфраструктурних проєктів. Спад в 2020-2022 роках може відображати завершення цих проєктів та їхнє впровадження в експлуатацію.

- Вартість зносу:

Значення в 2018 році: 282,9 тис. грн.

Пік в 2022 році: 545,4 тис. грн.

Загальне зростання за 5 років: 92,0%.

Зростання вартості зносу вказує на інтенсивне використання основних засобів. Це може бути зумовлено підвищеною активністю в економіці або модернізацією обладнання.

Динаміка статей необоротних активів та їх загального показника ТОВ «Мегабуд-ЮА» за досліджуваний період наведена на рисунку 2.1.

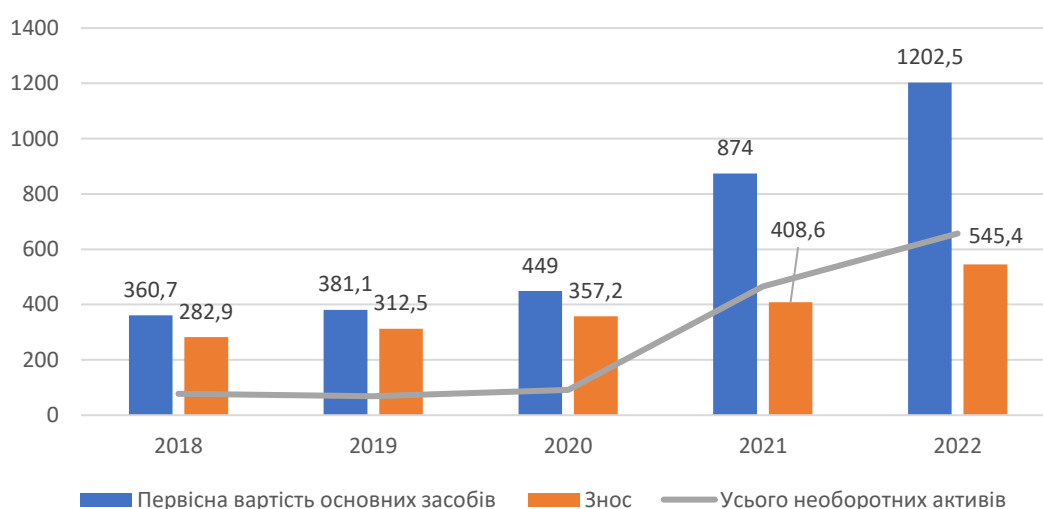

Рис. 2.1. Динаміка статей необоротних активів та їх загального показника ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 рр., тис. грн

Джерело: побудовано на основі даних табл. 2.1.

Проаналізуємо оборотні активи ТОВ «Мегабуд-ЮА», звертаючи увагу на ключові компоненти, такі як запаси, грошові кошти, поточна дебіторська заборгованість та інші оборотні активи. Ці елементи є складовими поточних активів товариства.

2. Оборотні активи:

- Запаси:

Значення в 2018 році: 376,7 тис. грн.

Пік в 2022 році: 597,8 тис. грн.

Загальне зростання за 5 років: 58,7%.

Збільшення запасів вказує на зростання виробництва або розширення асортименту продукції. Це може бути стратегічним рішенням компанії для задоволення попиту.

- Поточна дебіторська заборгованість:

Значення в 2018 році: 649,3 тис. грн.

Пік в 2020 році: 1282,7 тис. грн.

Загальне зростання за 5 років: 100,1%.

Ріст дебіторської заборгованості може вказувати на розширення кредитних угод або збільшення обсягів реалізації.

- Гроші та їх еквіваленти:

Значення в 2018 році: 712,0 тис. грн.

Спад в 2022 році: 371,3 тис. грн.

Загальне зростання за 5 років: – 52,1%.

Спад грошових та еквівалентів може бути результатом інвестицій або стратегічного управління ліквідністю.

Динаміка статей оборотних активів ТОВ «Мегабуд-ЮА» з 2018 по 2022 роки наведена на рисунку 2.2.

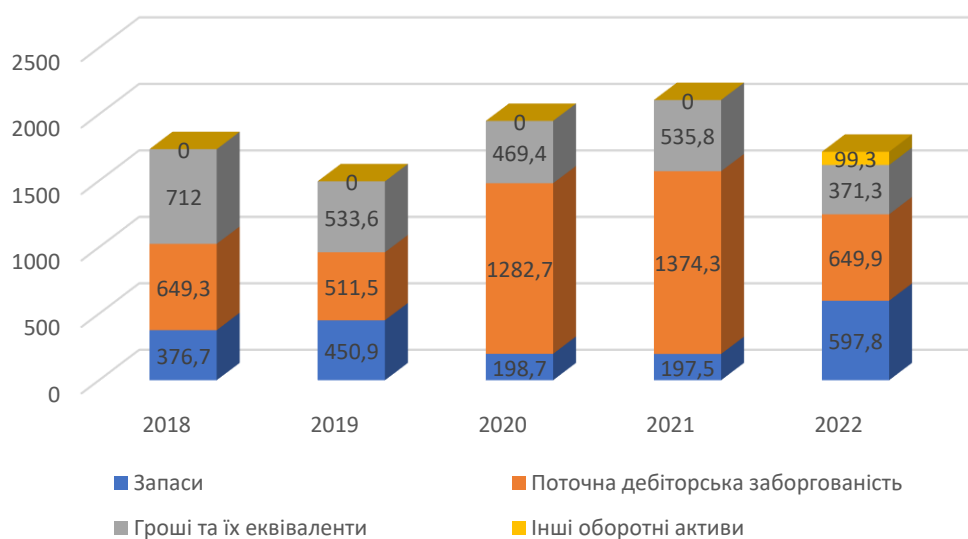

Рис. 2.2. Динаміка статей оборотних активів ТОВ «Мегабуд-ЮА» з 2018 по 2022 рр., тис. грн

Джерело: побудовано на основі даних табл. 2.1.

3. Загальний аналіз:

- Загальний баланс:

Значення в 2018 році: 2063,5 тис. грн.

Пік в 2022 році: 2150,5 тис. грн.

Загальне зростання за 5 років: 104,2%.

Загальне зростання балансу (рис. 2.3) свідчить про стійке покращення фінансового стану ТОВ «Мегабуд-ЮА» та його успішну діяльність протягом розглянутого періоду.

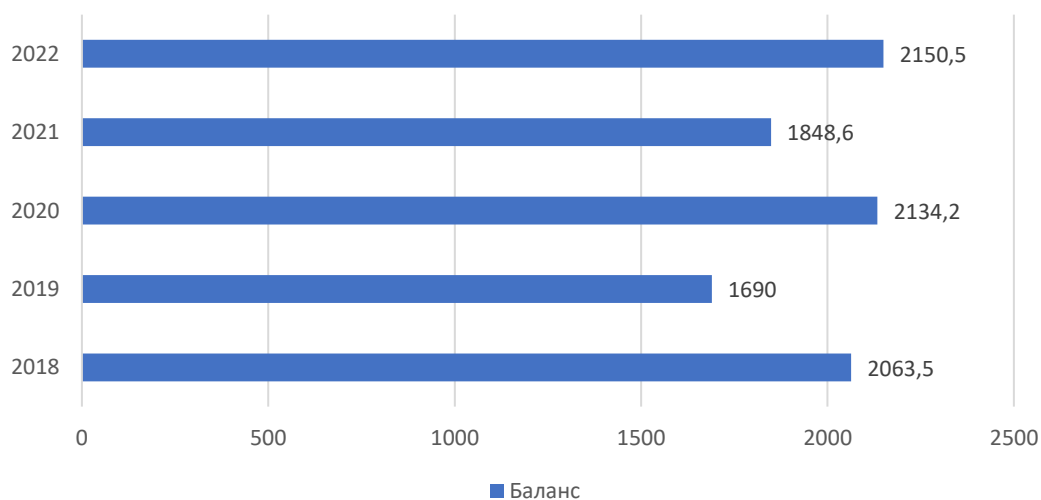

Рис. 2.3. Динаміка загального балансу ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 рр., тис. грн

Джерело: побудовано на основі даних табл. 2.1.

Проведений аналіз структури активів ТОВ «Мегабуд-ЮА» вказує на динамічні зміни в розподілі поточних та постійних активів, що дозволяє визначити характеристику структури підприємства – «легкої» або «важкої». Якщо частка необоротних активів становить менше 40%, це свідчить про «легку» структуру активів, що підкреслює мобільність майна підприємства. У випадку, коли частка необоротних активів перевищує 40%, мова йде про «важку» структуру активів, що вказує на значні накладні витрати та високу чутливість до коливань у виручці.

Отже, порашувавши часту необоротних активів ТОВ «Мегабуд-ЮА» у

загальному балансі товариства за досліджуваний період, ми отримали наступні результати: у 2018 році частка необоротних активів у загальному балансі досліджуваного товариства склала 3,8 %, у 2019 році – 4,1 %, у 2020 році – 4,5 %, у 2021 році – 33,6 %, у 2022 році – 30,6 %. Бачимо, що впродовж усього періоду, що досліджувався частка необоротних активів у загальному балансі товариства не перевищувала нормативного значення 40%, а отже це говорить про «легку» структуру активів у ТОВ «Мегабуд-ЮА». Робимо висновок, що майно досліджуваного нами товариства є мобільним.

Далі в аналізі економічних показників ТОВ «Мегабуд-ЮА» переходимо до розгляду структури джерел фінансування, або іншими словами, аналізу пасивів товариства (табл. 2.2).

Дослідження показників таблиці 2.2 та проведений аналіз динаміки показників за п'ятирічний період (2018-2022 роки) для різних розділів пасиву ТОВ «Мегабуд-ЮА» дозволив нам зробити наступні висновки:

1. Власний капітал:

Капітал залишається сталим протягом всього періоду.

Нерозподілений прибуток зростає, та становить 174,7%, що свідчить про позитивну динаміку. Збільшення цього показника може вказувати на ефективність господарської діяльності.

Динаміку статей власного капіталу та його загального показника продемонстровано на рисунку 2.4.

2. Поточні зобов'язання:

Короткострокові кредити банків залишаються незмінними.

Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшується на 18,3 %. Це може свідчити або про оптимізацію оборотів, або про зменшення обсягу закупівель.

Розрахунки з бюджетом збільшуються в 4,5 рази, що може бути пов'язане з більшим обсягом операцій або зміною податкового регулювання.

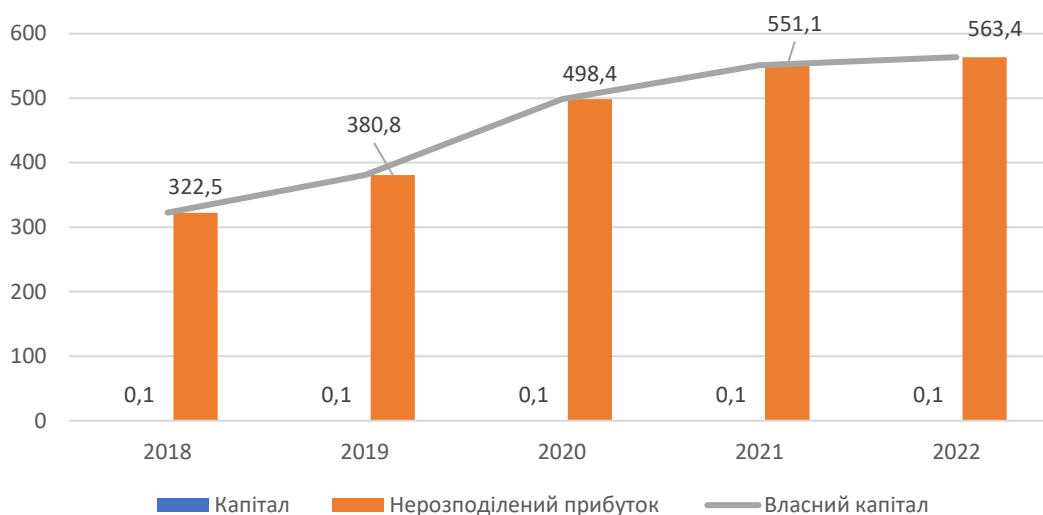
Розрахунки з оплати праці збільшуються в 6,5 рази, що також може свідчити про зростання витрат на персонал.

Таблиця 2.2

Аналіз фінансової звітності стосовно складу зобов'язань ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 рр., тис. грн

Пасив	Роки дослідження					Відхилення, %				Загальне абсолютне та відносне відхилення	
	2018	2019	2020	2021	2022	3/2	4/3	5/4	6/5	6-2, (+/-)	6/2, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I Власний капітал											
Капітал	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	322,5	380,8	498,4	551,1	563,4	118,1	130,9	110,6	102,2	+240,9	174,7
Усього за розділом I	322,6	380,9	498,5	551,2	563,5	118,1	130,9	110,6	102,2	+240,9	174,7
III Поточні зобов'язання											
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	58,3	-	-	-	-	
Поточна кредиторська заборгованість за											
товари, роботи, послуги	1686,4	1237,7	1530,0	1212,6	1377,1	73,4	123,6	79,2	113,6	-309,3	81,7
розрахунками з бюджетом	0,6	0,6	30,6	11,6	2,7	-	у 51 р.	37,9	23,3	+2,1	у 4,5 р.
розрахунками з оплати праці	-	-	-	0,4	2,6	-	-	-	у 6,5 р.	-	-
Інші поточні зобов'язання	53,9	70,8	75,7	72,8	146,3	131,3	106,9	96,2	у 2 р.	+92,4	у 2,7 р.
Усього за розділом III	1740,9	1309,1	1635,7	1297,4	1587,0	75,2	124,9	79,3	122,3	-153,9	91,2
Баланс	2063,5	1690,0	2134,2	1848,6	2150,5	81,9	126,3	86,6	116,3	+87,0	104,2

Джерело: складено та розраховано на основі даних додатків А-Е

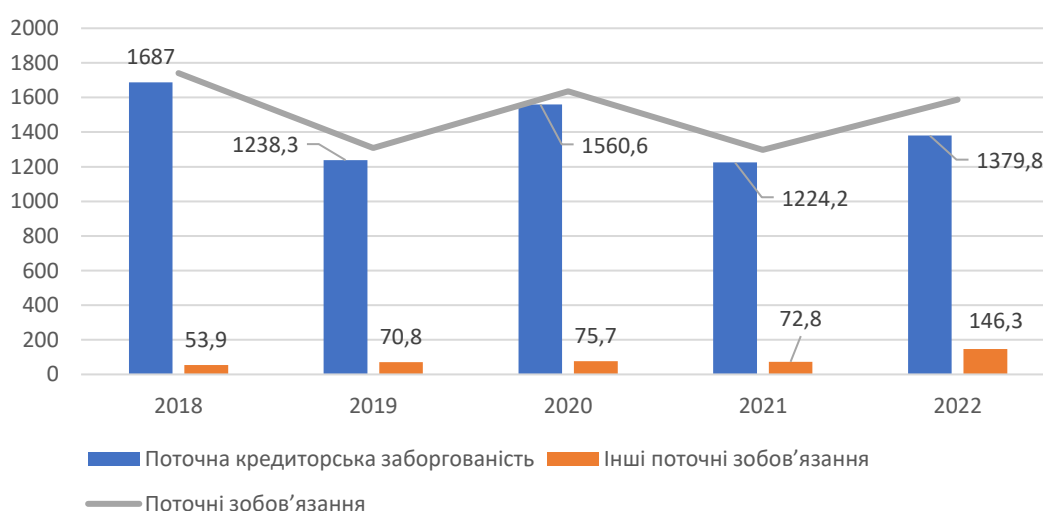
**Рис. 2.4. Динаміка статей власного капіталу та його загального показника
ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 рр., тис. грн**

Джерело: побудовано на основі даних табл. 2.2.

3. Інші поточні зобов'язання:

Цей розділ зменшується на 8,8%. Зменшення може бути пов'язане з різноманітними факторами, такими як зменшення обсягу операцій чи зменшення необхідності у платежах.

Динаміку поточних зобов'язань ТОВ «Мегабуд-ЮА» з 2018 року по 2022 рік покажемо у вигляді рисунку 2.5.

**Рис. 2.5. Динаміку поточних зобов'язань ТОВ «Мегабуд-ЮА» з 2018 року
по 2022 рік, тис. грн**

Джерело: побудовано на основі даних табл. 2.2.

4. Баланс:

Загальний баланс збільшується, та становить 104,2%, що свідчить про зростання обсягів активів та пасивів ТОВ «Мегабуд-ЮА» протягом періоду.

ТОВ «Мегабуд-ЮА» демонструє позитивну динаміку у зростанні власного капіталу та зниженні поточних зобов'язань за рахунок оптимізації кредиторської заборгованості та збільшення розрахунків з бюджетом і оплати праці.

Загальний баланс товариства також зростає, вказуючи на розвиток та збільшення його фінансової стабільності протягом розглянутого періоду.

Висновок з аналізу господарської діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за п'ятирічний період (2018-2022 роки) дає змогу зробити кілька ключових спостережень. Товариство виявляє стабільність у власному капіталі та показує ефективне управління прибутком, який позитивно впливає на загальну фінансову стійкість.

Зниження поточної кредиторської заборгованості та оптимізація оборотів свідчать про ефективне управління роботою з постачальниками. Збільшення розрахунків з бюджетом та оплати праці може свідчити про розширення діяльності та росту витрат на персонал.

Неоднозначність у динаміці «Інших поточних зобов'язань» вказує на важливість подальшого ретельного вивчення окремих факторів, які впливають на цей показник.

Загальна позитивна тенденція у зростанні обсягів активів та пасивів підприємства вказує на успішний розвиток товариства та його фінансову стабільність. У цілому, ТОВ «Мегабуд-ЮА» демонструє певний рівень успішності та готовності до подальших викликів на будівельному ринку.

2.2. Оцінка фінансово-економічних результатів діяльності підприємства

Аналіз стану фінансів та економічної ситуації у ТОВ «Мегабуд-ЮА» вважається постійною необхідністю. У умовах ринкової економіки товариство

повинно забезпечувати стабільність своїх фінансових ресурсів для надійного виконання фінансових зобов'язань перед партнерами, державою, власниками та працівниками. З метою отримання максимального прибутку кожна витрачена гривня повинна бути ефективною, тому необхідно систематично вивчати фінансово-економічний стан товариства та проводити наукові дослідження фінансових відносин та руху фінансових ресурсів у процесі його діяльності.

Стан фінансів та економічна ситуація товариства представляють собою складний і зіставлений низкою показників аналіз, який визначає ефективність його діяльності. У більш кондесованій формі можна визначити фінансово-економічний стан як здатність підприємства забезпечити необхідні фінансові ресурси та раціонально їх розподіл для ефективного управління та вчасного виконання фінансових зобов'язань.

Оцінка фінансово-економічних результатів діяльності товариства – це спосіб оцінки та передбачення фінансового стану товариства, ґрунтований на вивченні його бухгалтерської звітності.

Фінансовий стан ТОВ «Мегабуд-ЮА» визначається основними показниками фінансових результатів у всіх сферах діяльності, причому ключовим показником ефективності є чистий прибуток. Для аналізу цих показників використовувалися дані форми №2-мс «Звіт про фінансові результати» ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період з 2018 по 2022 рік (Додатки А-Е), які були узагальнені в таблиці 2.3.

Аналізуючи динаміку фінансових показників ТОВ «Мегабуд-ЮА» за роки 2018-2022, можна визначити наступне.

Чистий дохід від реалізації продукції показав суттєвий ріст у 2019 році, але відзначився помітним спадом у 2020 році. У 2022 році спостерігається значуще відновлення, що призводить до 152,4% зростання порівняно з 2021 роком.

Інші доходи найбільше зростали у 2020 році, але у 2022 році їх обсяг став мінімальним.

Загальна сума доходів має аналогічний тренд із чистим доходом, і відзначається значущим відновленням у 2022 році.

Фінансові результати діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» виражені у тис. грн

Показник	Роки дослідження					Темпи росту, %				
	2018	2019	2020	2021	2022	3/2	4/3	5/4	6/5	6/2
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2959,6	3447,9	3642,5	2971,5	4509,7	116,5	105,6	81,6	151,8	152,4
Інші доходи	93,7	95,8	153,6	47,4	0,2	102,2	160,3	30,9	0,4	0,2
Загальна сума доходів	3053,3	3543,7	3796,1	3018,9	4509,9	116,1	107,1	79,5	149,4	147,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2911,5	3145,2	3300,7	2592,6	4234,9	108,0	104,9	78,5	163,3	145,5
Інші витрати	294,6	327,4	331,4	362,0	260,0	111,1	101,2	109,2	71,8	88,3
Загальна сума витрат	3206,1	3472,6	3632,1	2954,6	4494,9	108,3	104,6	81,3	152,1	140,2
Фінансовий результат до оподаткування	(152,8)	71,1	164,0	64,3	15,0	-	у 2,3 р	39,2	23,3	-
Податок на прибуток	-	12,8	29,5	11,6	2,7	-	у 2,3 р	39,2	23,3	-
Чистий прибуток (збиток)	(152,8)	58,3	134,5	52,7	12,3	-	у 2,3 р	39,2	23,3	-

Джерело: складено та розраховано на основі даних додатків А-Е

Собівартість реалізованої продукції показує невелике зниження у 2021 році, але велику зростаючу тенденцію в 2022 році (145,5%).

Інші витрати відзначаються помірним зростанням у 2022 році, що менше порівняно із попередніми роками.

Загальна сума витрат також демонструє відновлення у 2022 році, хоча вона є меншою, ніж в доходах.

Фінансовий результат до оподаткування відображає негативні значення в 2018 році, проте з часом відбулася стабілізація та покращення. У 2022 році чистий прибуток показав позитивний результат, збільшившись на 23,3% порівняно з попереднім роком.

Отже, ТОВ «Мегабуд-ЮА» демонструє певні коливання у фінансових показниках, проте важливо відзначити позитивне відновлення у 2022 році, що свідчить про стійкість підприємства та ефективне управління фінансами у середньостроковому плані (рис. 2.6).

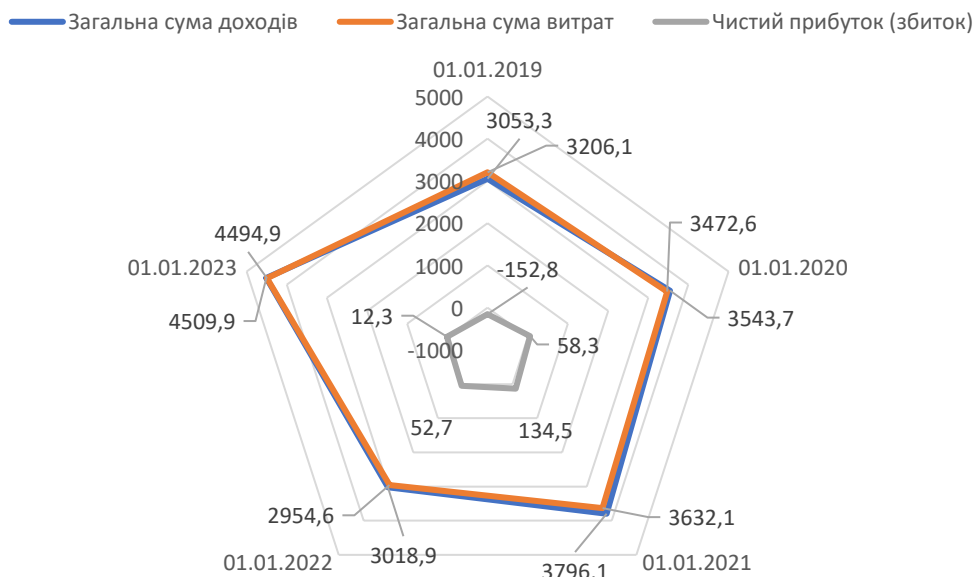

Рис. 2.6. Динаміка основних показників, що відображають фінансові результати діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» станом на 01.01. 2019-2023 рр.

Джерело: розраховано та побудовано на основі даних додатків А-Е

Далі в аналізі фінансового стану ТОВ «Мегабуд-ЮА» буде проведено дослідження показників ліквідності товариства. Це дозволить оцінити його здатність вчасно виплачувати поточні зобов'язання.

Коефіцієнт покриття – це фінансовий показник, який визначає спроможність товариства виплатити свої зобов'язання за рахунок реальних чи оперативних доходів. В основному, цей показник оцінює, наскільки грошових коштів або прибутку вистачає для покриття обов'язкових виплат, таких як відсотки по кредитах чи інші фінансові зобов'язання.

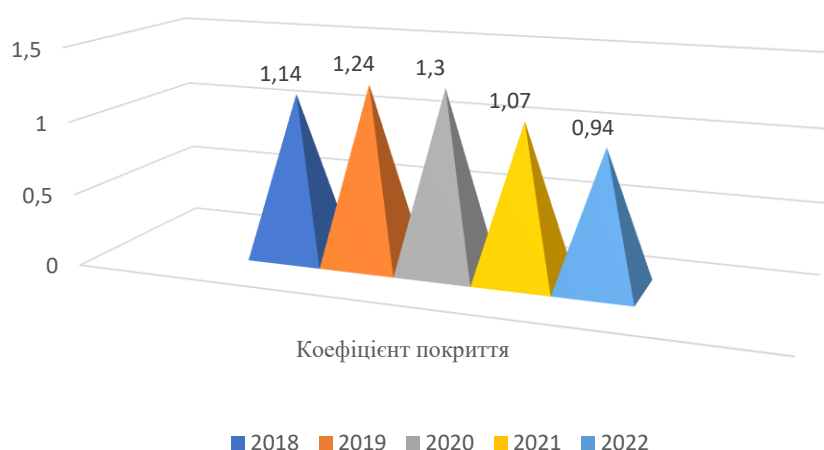
Коефіцієнт покриття розраховується за формулою:

$$\text{Коефіцієнт покриття} = \frac{\text{Чистий прибуток} + \text{Відсотки та податки}}{\text{Відсотки по кредитах та інші фінансові зобов'язання}}. \quad (2.1)$$

Отриманий результат вказує, скільки разів прибуток та інші фінансові ресурси покривають фінансові зобов'язання товариства. Зазвичай, вищий коефіцієнт покриття свідчить про більшу фінансову стабільність та здатність досліджуваного товариства виконувати свої зобов'язання.

Провівши розрахунки коефіцієнтів покриття ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-

2022 роки, результати відобразимо у вигляді наступного рисунку 2.7:

**Рис. 2.7. Динаміка коефіцієнту покриття ТОВ «Мегабуд-ЮА»
впродовж 2018-2022 рр.**

Джерело: розраховано та побудовано на основі даних додатків А-Е

Аналізуючи дані рис. 2.7, слід відмітити, що у 2018-2019 роках коефіцієнт покриття ТОВ «Мегабуд-ЮА» перевищує норматив, вказуючи на стабільність. Проте, у 2020-2022 роках відзначається спадом, особливо в 2022 році, що може вказувати на можливі труднощі у виплаті зобов'язань.

Другий показник, коефіцієнт швидкої ліквідності. Коефіцієнт швидкої ліквідності (або коефіцієнт капітальної ліквідності) визначає, наскільки товариство є здатним виплатити свої короткострокові зобов'язання за рахунок своїх найбільш ліквідних активів, таких як готівка, банківські вклади та цінні папери, які можуть бути легко конвертовані в гроші.

Формула для розрахунку коефіцієнта швидкої ліквідності зазвичай виглядає так:

$$\text{Коефіцієнт швидкої ліквідності} = \frac{\text{Активи ліквідності}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}, \quad (2.2)$$

де:

- «Активи ліквідності» – це сума готівки, банківських вкладів, цінних паперів та інших активів, які можуть бути швидко конвертовані в гроші.
- «Короткострокові зобов'язання» – це сума зобов'язань, які повинні

бути сплачені протягом короткого періоду (зазвичай, протягом одного року).

Нормативне значення для коефіцієнта швидкої ліквідності зазвичай визначається від 0,6 до 0,8. Значення, менше нормативу, може вказувати на можливі труднощі в погашенні короткострокових зобов'язань. З іншого боку, значення вище нормативу може вказувати на зайвий запас ліквідності, що може бути більше консервативним підходом до фінансового управління.

Динаміку коефіцієнта швидкої ліквідності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 роки продемонструємо у вигляді рисунку 2.8.

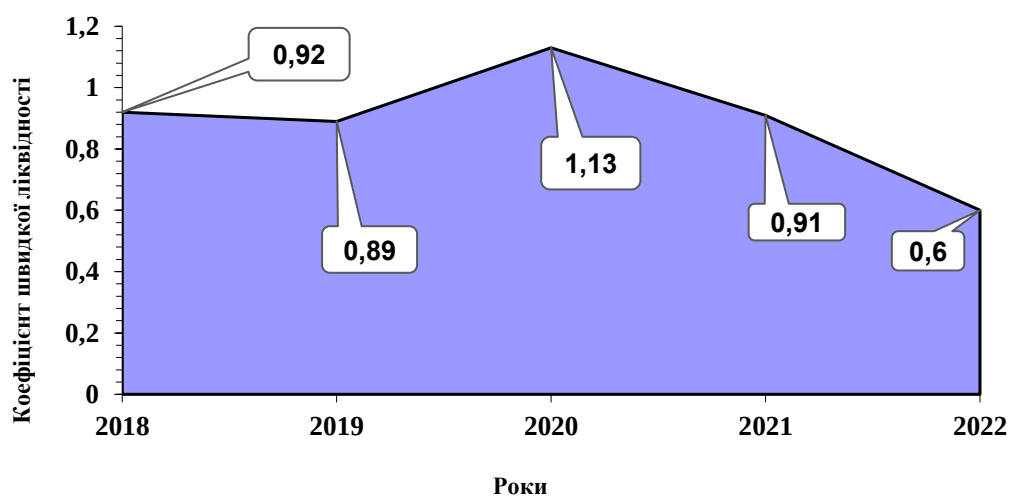

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнта швидкої ліквідності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 роки

Джерело: розраховано та побудовано на основі даних додатків А-Е

Розглянемо дані коефіцієнта швидкої ліквідності для ТОВ «Мегабуд-ЮА» з років 2018 по 2022:

1. 2018 рік:

- Коефіцієнт швидкої ліквідності: 0,92
- Аналіз: У 2018 році коефіцієнт перевищує нормативне значення (0,6-0,8), вказуючи на високий рівень ліквідності. Товариство має достатню ліквідність для виплати короткострокових зобов'язань.

2. 2019 рік:

- Коефіцієнт швидкої ліквідності: 0,89
- Аналіз: Значення трошки зменшилося, але все ще залишається на високому рівні. Товариство має здатність виплатити короткострокові зобов'язання.

3. 2020 рік:

- Коефіцієнт швидкої ліквідності: 1,13
- Аналіз: Значення суттєво збільшилося, перевищуючи навіть верхню межу нормативу. Це може вказувати на ще більший запас ліквідності товариства.

4. 2021 рік:

- Коефіцієнт швидкої ліквідності: 0,91
- Аналіз: Значення знову наближається до нижньої межі нормативу, але залишається в прийнятних межах.

5. 2022 рік:

- Коефіцієнт швидкої ліквідності: 0,6
- Аналіз: У цьому році значення впадає нижче нормативу, що може вказувати на можливі труднощі в погашенні короткострокових зобов'язань. Це може вимагати уваги та аналізу причин такого зниження ліквідності.

Загалом, коефіцієнт швидкої ліквідності для ТОВ «Мегабуд-ЮА» був на високому рівні до 2022 року, коли спостерігається помітне зниження. Це може бути важливим сигналом для подальшого детального аналізу та прийняття заходів для відновлення ліквідності товариства.

Третій показник, коефіцієнт абсолютної ліквідності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначає, наскільки товариство здатне виплатити свої короткострокові зобов'язання за рахунок своїх найбільш ліквідних активів, які включають готівку та еквіваленти готівки. Формула для розрахунку коефіцієнта абсолютної ліквідності зазвичай виглядає наступним чином:

$$\text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності} = \frac{\text{Готівка та еквіваленти готівки}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}. \quad (2.3)$$

Основне призначення цього показника – визначити здатність товариства швидко погасити свої зобов'язання за допомогою готівки та легко конвертованих активів. Нормативне значення для коефіцієнта абсолютної ліквідності зазвичай встановлене на рівні більше 0, що вказує на наявність готівки або еквівалентів для погашення короткострокових зобов'язань.

Аналіз коефіцієнта абсолютної ліквідності (рис. 2.9) дозволяє оцінити, наскільки ефективно товариство може впоратися із зобов'язаннями в умовах невеликої ліквідності та тимчасових фінансових труднощів. Зменшення значення цього коефіцієнта може вказувати на можливі проблеми в управлінні ліквідністю та необхідність удосконалення фінансового плану товариства.

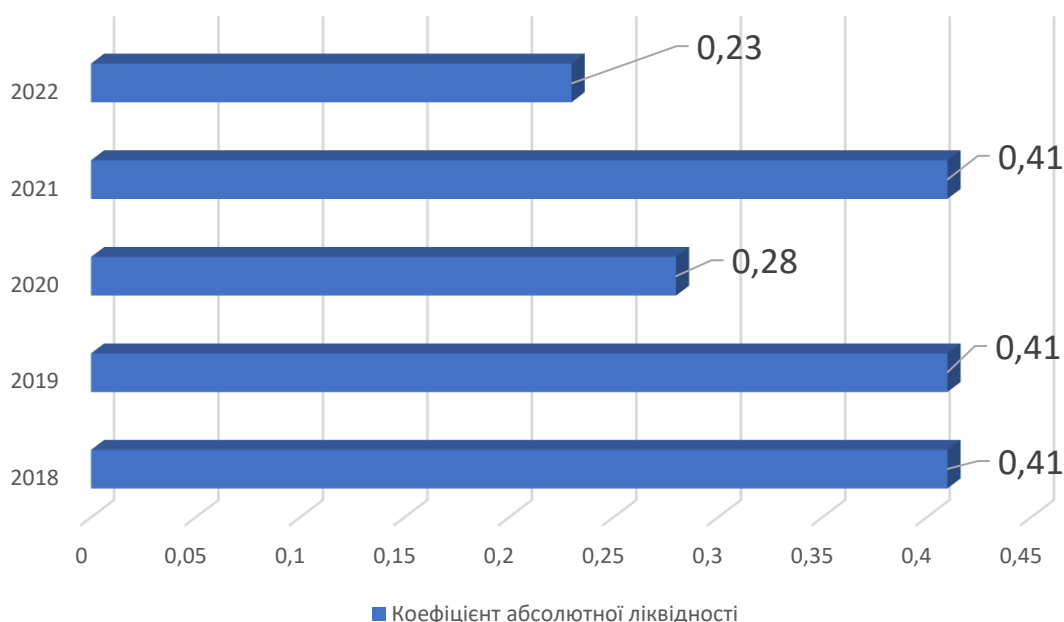

Рис. 2.9. Динаміка коефіцієнта абсолютної ліквідності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 роки

Джерело: розраховано та побудовано на основі даних додатків А-Е

З аналізу коефіцієнта абсолютної ліквідності для ТОВ «Мегабуд-ЮА» видно деяку нестабільність управління готівковими резервами та готівковою еквівалентами протягом років.

У 2018 та 2019 роках коефіцієнт залишався на низькому рівні, свідчаючи про обмежені ліквідні резерви для оплати короткострокових зобов'язань. У 2020 році

значення ще більше знизилось, вказуючи на додаткові труднощі у готівкових резервах.

У 2021 році коефіцієнт повернувся до попереднього рівня, але ситуація не виправилася, і у 2022 році значення ще більше зменшилося.

Це може свідчити про те, що досліджуване товариство може потребувати удосконалення стратегії фінансового управління, зокрема, щодо оптимізації готівкових потоків та забезпечення належного рівня ліквідних активів для ефективного управління короткостроковими фінансовими зобов'язаннями. Такі дії можуть допомогти ТОВ «Мегабуд-ЮА» забезпечити стабільність та витримати можливі фінансові труднощі.

Четвертий показник, чистий оборотний капітал, вказує на ефективне використання оборотних коштів ТОВ «Мегабуд-ЮА». Зменшення в 2021-2022 роках та від'ємне значення у 2022 році може бути ознакою фінансових труднощів та неефективного управління оборотним капіталом (рис. 2.10).

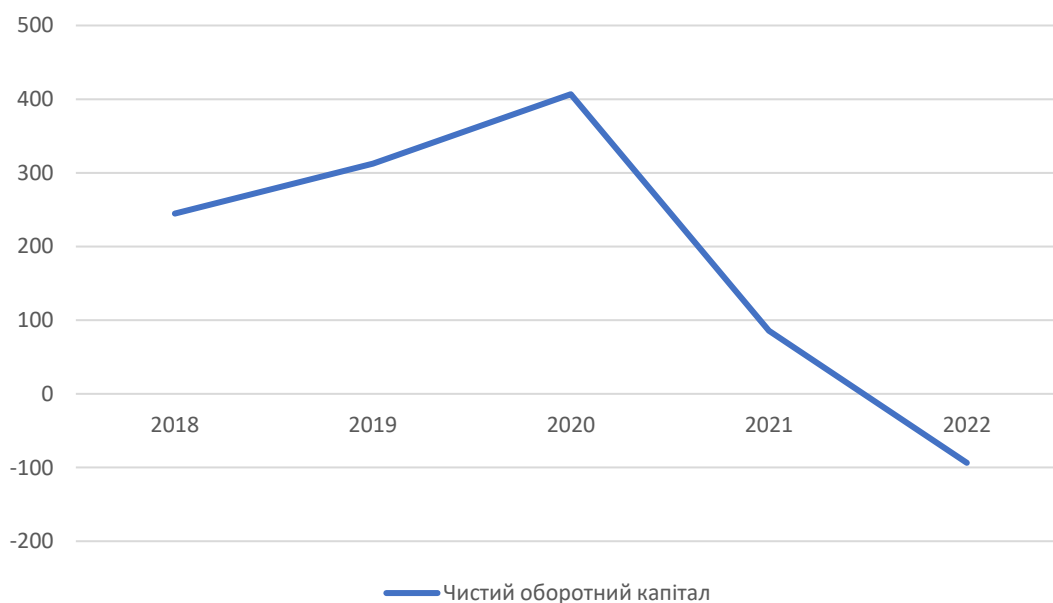

Рис. 2.10. Динаміка чистого оборотного капіталу ТОВ «Мегабуд-ЮА» за 2018-2022 рр., тис. грн

Джерело: розраховано та побудовано на основі даних додатків А-Е

Показники чистого оборотного капіталу для ТОВ «Мегабуд-ЮА» показують коливання протягом років. Товариство може потребувати уваги до

стратегії управління оборотним капіталом для забезпечення стійкості та ефективності використання своїх ресурсів. Важливо аналізувати причини змін у чистому оборотному капіталі та вживати заходи для оптимізації його використання в майбутньому.

Отже, протягом аналізованого періоду з 2018 по 2022 роки ліквідність ТОВ «Мегабуд-ЮА» проявляла коливання. Коефіцієнт швидкої ліквідності був на високому рівні до 2022 року, коли спостерігалось помітне зниження. Коефіцієнт абсолютної ліквідності також показав низькі значення, зокрема в 2020 та 2022 роках, вказуючи на відсутність достатніх готівкових резервів для оплати зобов'язань.

Чистий оборотний капітал демонстрував різкі зміни, і в 2022 році відображав від'ємне значення, що може свідчити про певні фінансові труднощі та неефективне управління оборотним капіталом.

Враховуючи ці показники, важливо звернути увагу на оптимізацію готівкових резервів, ефективне управління оборотним капіталом та прийняття заходів для відновлення ліквідності. Рекомендації можуть включати удосконалення стратегій управління кредитами та запасами, а також підвищення ефективності процесів виручки та оплати зобов'язань.

Платоспроможність підприємства є ключовим показником його фінансової стійкості та здатності вчасно виконувати фінансові зобов'язання. Відмінно від ліквідності, яка оцінює здатність погасити зобов'язання протягом певного періоду, платоспроможність фокусується на негайній здатності підприємства розраховуватися з кредиторами у визначений строк.

Показники платоспроможності враховують постійну наявність платіжних засобів або легко конвертованих активів, які можуть бути швидко використані для розрахунків з кредиторами. Це важливо для підтримання довіри та доброї репутації підприємства в очах його партнерів та постачальників.

Аналіз платоспроможності дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство управляє своїми фінансами та чи має воно необхідні резерви для вчасного розрахунку з зобов'язаннями. Забезпечення сталої платоспроможності

є важливою умовою для успішного функціонування та розвитку підприємства в умовах висококонкурентного ринку та економічної нестабільності.

Для оцінки платоспроможності ТОВ «Мегабуд-ЮА» використовувались наступні показники:

1. Коефіцієнт платоспроможності (автономії):
 - Відображає співвідношення власного капіталу до загальних зобов'язань.
 - Нормативне значення: більше 0,5.
2. Коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами:
 - Відображає, наскільки власні оборотні засоби можуть покрити загальні зобов'язання.
 - Нормативне значення: більше 0,1.
3. Коефіцієнта маневреності власного капіталу:
 - Показує, яку частину власного капіталу становлять загальні активи.

Ці показники допомагають зрозуміти, наскільки товариство готове вчасно розраховуватися з фінансовими зобов'язаннями. Нормативні значення служать орієнтиром для оцінки фінансової стійкості та здатності підприємства управляти своїми фінансами.

Подано зміни в показниках платоспроможності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період з 2018 по 2022 роки у вигляді таблиці 2.4.

Аналізуючи таблицю показників платоспроможності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період з 2018 по 2022 роки, можна виокремити кілька ключових аспектів.

Власний капітал: Протягом п'яти років власний капітал компанії зріс на 240,9 тис. грн, що свідчить про певний позитивний розвиток і накопичення власних ресурсів.

Оборотні активи: Зменшення оборотних активів на 492,3 тис. грн може вказувати на оптимізацію управління активами або розмір здійснюваних операцій.

Чистий оборотний капітал: Від'ємне значення чистого оборотного

капіталу в 2022 році вимагає уваги та може вказувати на неефективне управління оборотним капіталом.

Таблиця 2.4

Рух показників готовності ТОВ «Мегабуд-ЮА» виконувати фінансові зобов'язання в період з 2018 по 2022 роки

Показник	Одиниці виміру	Роки дослідження					Абсолютне відхилення за 5 років
		2018	2019	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний капітал	тис. грн	322,6	380,9	498,5	551,2	563,5	+240,9
Оборотні активи	тис. грн	1985,7	1621,4	2042,4	1383,2	1493,4	-492,3
Чистий оборотний капітал	тис. грн	244,8	312,3	406,7	85,8	-93,6	-
Баланс	тис. грн	2063,5	1690,0	2134,2	1848,6	2150,5	+87,0
	Нормативне значення						
Коефіцієнт платоспроможності	>0,5	0,16	0,22	0,23	0,30	0,26	+0,1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	0,12	0,19	0,20	0,06	-	-
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,1 і вище	0,76	0,82	0,82	0,16	-	-

Джерело: складено та розраховано на основі даних додатків А-Е

Баланс: Сумарні показники балансу покращилися, збільшившись на 87,0 тис. грн, що може свідчити про загальне покращення фінансового стану компанії.

Коефіцієнти платоспроможності: Навіть із певним покращенням, коефіцієнти платоспроможності залишаються нижчими від нормативних значень, що вимагає уваги та може бути вказівкою на необхідність збільшення власного капіталу.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами та коефіцієнт маневреності власного капіталу: Відсутність значень цих коефіцієнтів у 2022 році може сигналізувати про відсутність оборотних засобів для покриття зобов'язань та вимагає додаткового аналізу.

Хоча спостерігаються певні позитивні тенденції у фінансовому стані

ТОВ «Мегабуд-ЮА», присутні також проблемні аспекти, які вимагають уваги та прийняття конкретних стратегічних рішень для їх вирішення.

Загальний висновок з аналізу фінансово-економічної діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період з 2018 по 2022 роки вказує на різноманітні аспекти фінансового стану товариства.

Позитивні риси включають стійкий ріст власного капіталу та певне поліпшення загального балансу. Однак важливо враховувати проблемні аспекти, такі як від'ємний чистий оборотний капітал та низькі значення коефіцієнтів платоспроможності.

Необхідно звернути увагу на оптимізацію управління оборотним капіталом та забезпечення належного рівня платоспроможності для ефективного функціонування ТОВ «Мегабуд-ЮА». Рекомендується провести детальний аналіз причин виявлених проблем та розробити конкретні стратегії для їх вирішення з метою підвищення стабільності та ефективності фінансово-економічної діяльності товариства.

2.3. Комплексний аналіз ймовірності настання ризиків та банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА»

Ризик для ТОВ «Мегабуд-ЮА» визначається як фінальний результат діяльності підприємства, що вказує на реальну ймовірність виникнення різноманітних подій. Ці події можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на фінансово-господарську діяльність ТОВ «Мегабуд-ЮА» в майбутньому.

У розділі теоретичних відомостей нашої кваліфікаційної роботи було розглянуто три основні групи методів для виявлення ризиків: статистичний, аналітичний і експертний. Зважаючи на доступні джерела інформації, надані для аналізу ТОВ «Мегабуд-ЮА», ми вважаємо за доцільне використовувати аналітичний метод для діагностики можливих ризиків на вивченому товаристві.

Головними факторами, які можуть уповільнити довгостроковий розвиток та сприяти втраті фінансової стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА», є фінансові ризики.

У попередньому підрозділі ми вже провели аналіз показників ліквідності та платоспроможності та рентабельності досліджуваного товариства. Для більш комплексної оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків у ТОВ «Мегабуд-ЮА» ми використаємо тривимірний показник для визначення рівня його фінансової стійкості.

Для визначення тривимірного показника фінансової стійкості необхідно провести аналіз загального обсягу запасів та витрат, а також визначити джерела їх фінансування. Для цього ми використовуємо дані з «Балансу» ТОВ «Мегабуд-ЮА» за останній рік нашого дослідження, зокрема за 2022 рік (Додаток Е).

$$СК = \text{ф. 1м(ряд. 1100 + ряд. 1110)}, \quad (2.4)$$

де СК – сукупна кількість запасів та витрат.

У цьому контексті застосовуються різні показники, що вказують на джерела формування запасів та витрат, зокрема:

1) можливість використання власних оборотних фінансових ресурсів (ВОФР):

$$\text{ВОФР} = P_{\text{ВК}} - P_{\text{НА}} = \text{ф. 1м(ряд. 1495 - ряд. 1095)}, \quad (2.5)$$

де $P_{\text{ВК}}$ – розмір власного капіталу;

$P_{\text{НА}}$ – розмір необоротних активів.

2) можливість використання власних оборотних фінансових ресурсів та довгострокових джерел залучення капіталу (постійний капітал, ПК):

$$\text{ПК} = \text{ВОФР} + P_{\text{ДЗ}} = \text{ВОФР} + \text{ф. 1м(ряд. 1595)}, \quad (2.6)$$

де $P_{\text{ДЗ}}$ – розмір довгострокових зобов'язань;

3) загальний обсяг основних джерел для формування запасів та витрат, таких як власні оборотні кошти, довгострокові та короткострокові кредити та привласнені кошти:

$$\text{ЗОД} = \text{ПК} + K_{\text{КТ}} = \text{ПК} + \text{ф. 1м ряд. 1695}, \quad (2.7)$$

де $K_{\text{КТ}}$ – кошти, залучені на короткий термін.

Останній показник є приблизним, оскільки частина короткострокових кредитів виділяється для оплати товарів, які вже були відвантажені (тобто, ці кошти не призначені для формування запасів і витрат). В той же час для покриття

витрат і формування запасів використовується частина заборгованості перед кредиторами.

Три показники, що вказують на доступність ресурсів для формування запасів, відповідають трьом показникам, які визначають рівень забезпеченості запасів та витрат засобами їх формування:

1) виявлення перевищення або недостатності власних оборотних фінансових ресурсів:

$$\Phi^{\text{ВФР}} = \text{ВФР} - \text{СК}; \quad (2.8)$$

2) визначення перевищення або недостатності постійного капіталу:

$$\Phi^{\text{ПК}} = \text{ПК} - \text{СК}; \quad (2.9)$$

3) визначення перевищення або недостатності всіх джерел фінансування:

$$\Phi^{\text{ЗОД}} = \text{ЗОД} - \text{СК}. \quad (2.10)$$

Ці показники використовуються для розрахунку тривимірного показника фінансової стійкості, який визначає тип фінансової стійкості:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо показник } \Phi > 0, \\ 0, & \text{якщо показник } \Phi < 0. \end{cases} \quad (2.11)$$

Використання цих трьох показників дозволяє провести класифікацію фінансових ситуацій згідно з їх рівнем стійкості. З цієї точки зору можна виділити чотири різновиди фінансових ситуацій:

1) стійкість фінансового стану є абсолютною, коли:

$$S = \{1, 1, 1\}. \quad (2.12)$$

Цей сценарій характеризується тим, що всі фінансові потреби товариства у запасах та витратах задовольняються власними оборотними коштами. Іншими словами, товариство не має необхідності залучати зовнішні кредити для виконання своєї основної діяльності.

2) стабільний фінансовий стан товариства, що забезпечує його здатність вчасно виконувати фінансові зобов'язання:

$$S = \{0, 1, 1\}. \quad (2.13)$$

Це співвідношення свідчить про те, що товариство ефективно використовує усі джерела фінансування та повністю покриває свої запаси. З точки зору фінансового управління такий тип фінансової стійкості є нормальним і вкрай бажаним для товариства.

3) непостійне фінансове положення, супроводжуване труднощами в оплаті зобов'язань, проте, вкриває шлях для відновлення фінансової рівноваги через збільшення внутрішніх ресурсів, скорочення заборгованості та швидше обертання запасів:

$$S = \{0, 0, 1\}. \quad (2.14)$$

4) гострий фінансовий кризовий стан виявляється у тому, що наявні грошові засоби, короткострокові фінансові вкладення та дебіторська заборгованість товариства недостатні навіть для покриття його власної кредиторської заборгованості, що вказує на серйозні труднощі в фінансах:

$$S = \{0, 0, 0\}. \quad (2.15)$$

Інформація для аналізу фінансової стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА» за допомогою тривимірного показника подана в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА» на підставі
тривимірного показника за 2022 рік**

Показник	Одиниці виміру	Розрахункова формула	Значення показника	
			на початок звітного року	на кінець звітного періоду
1	2	3	4	5
СК	тис. грн	ф. 1м(ряд. 1100 + ряд. 1110)	198,7	197,5
ВОФР	тис. грн	ф. 1м(ряд. 1495 – ряд. 1095)	406,7	85,8
ПК	тис. грн	ВОФР + ф. 1м(ряд. 1595)	406,7	85,8
ЗОД	тис. грн	ПК + ф. 1м ряд. 1695	2042,4	1383,2
Ф ^{ВОФР}	тис. грн	ВОФР-СК	208	-111,7
Ф ^{ПК}	тис. грн	ПК-СК	208	-111,7
Ф ^{ЗОД}	тис. грн	ЗОД-СК	1843,7	1185,7
S(Ф)	-		$S = \{1, 1, 1\}$	$S = \{0, 0, 1\}$
Трактування показника S			Абсолютна стійкість фінансового стану	Нестійке фінансове становище

Джерело: складено та розраховано на основі даних Додатку Е

Аналіз таблиці 2.5 вказує на погіршення фінансової ситуації ТОВ «Мегабуд-ЮА» протягом 2022 року. Починаючи з початку звітнього періоду, тривимірний показник фінансової стійкості відображав абсолютну стійкість фінансового стану. Однак до кінця року відзначається зменшення власних оборотних коштів та перманентного капіталу. Це свідчить про нестійке фінансове становище, порушення платоспроможності товариства. Розрахунки, представлені в таблиці 2.4, доповнюють цей висновок. Закінчення 2022 року свідчить про те, що досліджуване товариство не використовує усі джерела фінансових ресурсів та не повністю покриває свої запаси. Ця тенденція може створити ризик ситуації та збільшити ймовірність банкрутства.

Для оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА» застосуємо модель діагностики банкрутства відомого західного науковця Альтмана, а також моделі українських дослідників А. Матвійчука та О. Терещенка. Аналіз проведемо на основі даних Форми №1-м «Баланс» та Форми №2-мс «Звіт про фінансові результати» ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період з 2018 по 2022 роки (Додатки А-Е).

За допомогою формул 1.2-1.7 та значень коефіцієнтів з таблиці 1.5, проведемо розрахунки для моделі Альтмана. Отримані результати відобразимо у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Зональна модель Альтмана на прикладі ТОВ «Мегабуд-ЮА»

	2018	2019	2020	2021	2022
X ₁	0,17	0,18	0,19	0,05	-0,04
X ₂	-0,07	0,03	0,06	0,03	0,01
X ₃	-0,07	0,04	0,08	0,03	0,01
X ₄	0,28	0,29	0,30	0,30	0,35
X ₅	1,37	2,04	1,71	1,61	2,10
Z	1,24	2,34	2,17	1,86	2,28

Джерело: розраховано на основі даних додатків А-Е

Розглядаючи інформацію з таблиці 2.6 та звертаючи увагу на значення коефіцієнту Z з таблиці 1.5, можна зазначити, що ТОВ «Мегабуд-ЮА» в 2018 році мало високу ймовірність банкрутства, оскільки його коефіцієнт Z становив

1,24. Однак у наступні роки (2019-2022) спостерігається невелике поліпшення ситуації. Значення коефіцієнту Z за цей період вказує на високу ймовірність банкрутства товариства, що досліджувалось.

Проаналізуємо можливість банкрутства за допомогою моделі А. Матвійчука для ТОВ «Мегабуд-ЮА» в період з 2018 по 2022 роки. Для цього використовуємо значення коефіцієнтів K та розраховуємо коефіцієнт Z за формулою 1.17. Отримані результати подаємо у вигляді таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Модель А. Матвійчука для оцінки фінансової стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА»

Показники	Рядок у документі/ Розрахункова формула	Роки дослідження				
		2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7
Оборотні активи, тис. грн	ряд. 1195 ф.1м	1985,7	1621,4	2042,4	1383,2	1493,4
Власний капітал, тис. грн	ряд. 1495 ф.1м	322,6	380,9	498,5	551,2	563,5
Поточні зобов'язання, тис. грн	ряд. 1695 ф.1м	1740,9	1309,1	1635,7	1297,4	1587,0
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів ,робіт, послуг), тис. грн	ряд. 2000 ф.2мс	2959,6	3447,9	3642,5	2971,5	4509,7
K_3	$\frac{\text{ряд. 2000 ф. 2мс}}{\text{ряд. 1495 ф. 1м}}$	9,17	9,05	7,31	5,39	8,00
K_4	$\frac{\text{ряд. 1900 ф. 1м}}{\text{ряд. 2000 ф. 2мс}}$	0,70	0,49	0,59	0,62	0,48
K_5	$\frac{\text{ряд. (1195 – 1695) ф. 1м}}{\text{ряд. 1195 ф. 1м}}$	0,12	0,19	0,20	0,06	-0,06
K_6	$\frac{\text{ряд. 1695 ф. 1м}}{\text{ряд. 1900 ф. 1м}}$	0,84	0,77	0,77	0,70	0,74
K_7	$\frac{\text{ряд. 1495 ф. 1м}}{\text{ряд. 1695 ф. 1м}}$	0,18	0,29	0,30	0,42	0,35
Z	формула 1.17	1,812	2,280	1,850	1,522	1,422
Трактування показника Z		має задовільний фінансовий стан	має задовільний фінансовий стан	має задовільний фінансовий стан	має задовільний фінансовий стан	має задовільний фінансовий стан

Джерело: розраховано на основі даних додатків А-Е

На основі проведеного аналізу за моделлю Матвійчука можна визначити, що значення показника Z для ТОВ «Мегабуд-ЮА» з 2018 по 2022 роки

перевищує 1,104. Таким чином, фінансовий стан досліджуваного товариства є задовільним, а ймовірність настання банкрутства є низькою.

Застосовуючи формулу 1.16, проведемо обчислення показників за моделлю О. Терещенка та відобразимо отримані дані ймовірності банкрутства для ТОВ «Мегабуд-ЮА» протягом 2018-2022 років у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Метод оцінки ймовірності банкрутства за розробленою моделлю
О. Терещенка для ТОВ «Мегабуд-ЮА»**

Показники	Рядок у документі/ Розрахункова формула	Роки дослідження				
		2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7
Гроші та їх еквіваленти, тис. грн	ряд.1165 ф. 1м	712,0	533,6	469,4	535,8	371,3
Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення, тис. грн	ряд. 1595 ф.1м	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання, тис.грн	ряд. 1695 ф.1м	1740,9	1309,1	1635,7	1297,4	1587,0
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	ряд. 2350 ф.2мс	(152,8)	58,3	134,5	52,7	12,3
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів ,робіт, послуг), тис. грн	ряд. 2000 ф.2мс	2959,6	3447,9	3642,5	2971,5	4509,7
Запаси, тис. грн	ряд. 1100 ф.1м	376,7	450,9	198,7	197,5	597,8
Необоротні активи, тис. грн	ряд. 1095 ф.1м	77,8	68,6	91,8	465,5	657,1
Баланс, тис. гр.	ряд. 1900 ф.1м	2063,5	1690,0	2134,2	1848,6	2150,5
X_1	$\frac{\text{ряд. 1165 ф. 1м}}{\text{ряд. (1595 + 1695)ф. 1м}}$	0,41	0,41	0,29	0,41	0,23
X_2	$\frac{\text{ряд. 1900 ф. 1м}}{\text{ряд. (1595 + 1695)ф. 1м}}$	1,18	1,29	1,30	1,42	1,36
X_3	$\frac{\text{ряд. 2350 ф. 2мс}}{\text{ряд. 1900 ф. 1м}}$	-0,07	0,03	0,06	0,03	0,01
X_4	$\frac{\text{ряд. 2350 ф. 2мс}}{\text{ряд. 2000 ф. 2мс}}$	-0,05	0,02	0,04	0,02	0,003
X_5	$\frac{\text{ряд. 1100 ф. 1м}}{\text{ряд. 2000 ф. 2мс}}$	0,13	0,13	0,05	0,07	0,13
X_6	$\frac{\text{ряд. 2000 ф. 2мс}}{\text{ряд. (1595 + 1095)ф. 1м}}$	38,04	50,26	39,68	6,38	6,86
Z	формула 1.16	3,6	6,2	5,3	2,4	1,3
Трактування показника Z		не загрожує банкрутст во	не загрожує банкрутст во	не загрожує банкрутст во	не загрожує банкрутст во	фінансова стійкість порушена

Джерело: розраховано на основі даних додатків А-Е

Відповідно до результатів моделі О. Терещенка для ТОВ «Мегабуд-ЮА», можна відзначити, що протягом 2018-2021 років товариству не загрожувало банкрутство. Однак у 2022 році спостерігається погіршення фінансової стійкості даного товариства, яке виявляється в порушенні фінансової стійкості за показником Z , що у цьому році становить 1,3.

Отже, використання різних моделей для визначення ймовірності банкрутства на прикладі ТОВ «Мегабуд-ЮА» є необхідним етапом для ретельного аналізу та вчасної оцінки фінансового стану товариства. Кожна з застосовуваних моделей має свої сильні та слабкі сторони, і в їхньому комплексному аналізі виявляються особливості, які можуть бути невидимими при застосуванні окремих методик.

Неідеальність моделей прогнозування банкрутства визначається різноманітністю факторів, що впливають на фінансову стійкість товариства. Однак ці моделі відіграють важливу роль у попередженні можливих фінансових криз та вчасному виявленні ситуацій, що можуть призвести до банкрутства.

Головною метою визначення ймовірності банкрутства є не лише виявлення проблем, але й забезпечення можливості вжити заходів для покращення фінансової стабільності. Такий підхід дозволяє товариству вчасно реагувати на фінансові труднощі та уникнути негативних наслідків, пов'язаних з банкрутством.

У другому розділі нашої кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем ми виконали аналіз та відстежили динаміку ключових показників господарської діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА», провели оцінку фінансово-економічних результатів товариства та здійснили комплексний аналіз ймовірності настання ризиків та банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА». У третьому розділі ми спрямуємо нашу увагу на запровадженні пріоритетних аспектів вдосконалення ризик-менеджменту як чинника стійкого функціонування ТОВ «Мегабуд-ЮА».

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ
ТОВ «МЕГАБУД-ЮА»

3.1. Пріоритетні аспекти вдосконалення ризик-менеджменту як чинника стійкого функціонування підприємства

Умови господарювання сьогодні визначаються великою нестабільністю зовнішнього середовища, процесами глобалізації, появою нових ринків та складною геополітичною та економічною обстановкою в Україні. Додаткові фактори, такі як нові технології та зміни в споживчому попиті, також вносять свої виклики. Усе це створює ризики, які впливають на сталий розвиток ТОВ «Мегабуд-ЮА» і його стратегічну стійкість.

Впровадження системи ризик-менеджменту в сучасних умовах у ТОВ «Мегабуд-ЮА» сприятиме досягненню стратегічних цілей, підвищенню цінності даного товариства, забезпеченню ефективності та результативності бізнесу. Цей підхід в значній мірі спрямований на забезпечення стратегічної стійкості як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі.

З практичної точки зору ризики можна класифікувати у три види, демонструючи, що вони присутні як на етапі вибору рішень, так і під час їх реалізації:

- ризик, пов'язаний з об'єктивними ймовірностями отримання передбачуваного результату.
- ризик, що виникає при наявності суб'єктивних оцінок ймовірності.
- ризик, який об'єднує як об'єктивні, так і суб'єктивні ймовірності.

Зважаючи на це, виробничий ризик можна розглядати з двох боків:

- Як дія, що здійснюється у умовах вибору, коли при можливій невдачі існує ризик потрапити в гірше становище, ніж перед вибором.
- Як діяльність, спрямована на подолання невизначеності в ситуації

необхідного вибору, коли можна оцінити ймовірність досягнення певного результату, а також ймовірність невдачі та відхилення від поставленої мети.

При розгляді ризиків для ТОВ «Мегабуд-ЮА» з системного підходу можна виокремити такі елементи:

- широка можливість досягнення альтернативи;
- ймовірність досягнення результату;
- невизначеність щодо досягнення поставленої цілі;
- ризик виникнення збиткових ситуацій.

До основних традиційних підходів, на яких ґрунтується управління ризиками, можна віднести:

- стратегію мінімізації ризиків;
- концепцію прийняття прийнятного рівня ризику;
- використання ризику як ресурсу.

Перша концепція, яку називають стратегією мінімізації ризику, використовує традиційні методи, спрямовані на зменшення негативних аспектів економічної діяльності. Основна ідея – знизити рівень ризику до мінімуму, тобто використовувати заходи, спрямовані саме на мінімізацію ризику. Ризик-менеджмент розглядається як процес зниження рівня ризику, і чим менший він стає завдяки проведенню таких заходів, тим ефективніше вони вважаються. На практиці існують і неоформлені методи зниження ризиків, такі як:

- Підвищення ефективності використання кадрового потенціалу, де успішність діяльності підприємства частково залежить від людського фактору. Це включає якість відбору та найму персоналу, інтенсивність навчання та розвитку співробітників.
- Удосконалення організаційної структури, що вказує на гнучкість структури та її відповідність загальній специфіці підприємства, що свідчить про високий професіоналізм керівництва.
- Підвищення рівня інноваційності підприємства.

Підхід, який дозволяє приймати ризик, відображає основні принципи теорії економічного ризику, де ризик пов'язаний із можливістю вибору альтернативних дій і обумовлений невизначеністю їхніх наслідків. Незважаючи на це, концепція прийнятного ризику враховує різноманітні аспекти, які роблять її унікальною в рамках загальної теорії:

- управління ризиками ґрунтується на розподілі ризику на початковому та кінцевому етапах;
- рівень ризику зменшується не до мінімуму, а до прийнятного рівня;
- у інноваційній діяльності підприємства рівень ризику, як правило, вищий, ніж у традиційних видів діяльності.

Мета концепції прийнятного ризику полягає у системному визначенні оптимального рішення на основі аналізу ризиків, що включає три етапи:

1. Визначення можливих небезпек, оскільки ідея чи концепція завжди несе значний ризик на початковому етапі.
2. Визначення та аналіз виявлених факторів, при цьому необхідно враховувати, що готовність до негативних наслідків ризику може зростати за рахунок впровадження відповідних заходів.
3. Розробка заходів для зниження небезпеки впливу факторів ризику.

Ризик-менеджмент за концепцією ресурсу полягає в раціональному використанні можливостей, які надає ризикована ситуація. Основна ідея полягає в тому, що зростання ризику може призвести до отримання додаткової користі, оскільки він супроводжується певними позитивними факторами. Проте слід враховувати, що досягнення оптимального рівня ризику обмежене, і подальше збільшення ризику може вже призвести до залучення негативних чинників, що стає неефективним для підприємства.

Отже, управління ресурсоподібним ризиком передбачає підтримку його оптимального рівня. Коли цей рівень перевищує оптимальний, виникає потреба зниження рівня ризику. У фінансовому менеджменті ресурсоподібні аспекти ризику пов'язані з концепцією спекулятивного ризику. Спекулятивний ризик розглядається як форма ризику, яка може призвести до неочікуваного прибутку,

але при цьому має потенційні негативні та нульові результати. У сучасній економічній науці система управління ризиком розглядається як комплексний підхід до визначення, діагностики та управління ризиком та економічними, включаючи фінансові, відносинами. Ця система також включає в себе стратегію та тактику управління ризиком, спрямовану на раціональне використання обмежених людських, матеріальних та фінансових ресурсів, а також сприяє прозорості, стійкості та неперервності бізнесу.

Переваги використання ризик-менеджменту для товариства з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА» описані у формі таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Головні позитивні аспекти та їх опис у контексті ризик-менеджменту для
ТОВ «Мегабуд-ЮА»**

Переваги ризиків	Характеристика ризиків
1	2
Зниження рівня невизначеності при реалізації підприємницьких ініціатив на ринку	Низький рівень невизначеності, безсумнівно, веде до прийняття оптимальних управлінських рішень як у системі виробничого та фінансового менеджменту, так і під час проведення маркетингових заходів та виконання вимог у контексті програм корпоративної соціальної відповідальності.
Підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності	Ризик-менеджмент спрямований на своєчасне виявлення та усунення вузьких місць організації, що сприяє грамотному перерозподілу коштів та можливості додаткової інвестиційної діяльності організації.
Економія ресурсів	Скорочення рівня ризику безпосередньо взаємозалежне з економією ресурсів. Як приклад можна навести зниження ризику плинності кадрів, досягнення якого дозволяє досягти оптимального розрахунку потреби забезпечення професійними кадрами підприємства.
Посилення взаємодії з цільовими аудиторіями	Зниження ризику у взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища підприємства дозволяє досягти оптимізації та синхронності бізнес-процесів, підвищення можливостей підприємства при реалізації стратегії зростання.
Поліпшення якості та швидкості інформаційних потоків для прийняття управлінських рішень	У процесі реалізації ризик-менеджменту на підприємстві посилюється контроль за збором, обробкою, рухом та зберіганням інформаційних масивів, що дає змогу підвищити якість внутрішніх комунікацій.
Зростання ділової репутації	Чим краще фінансове становище підприємства і що нижчі операційні ризики під час підприємницької діяльності, то вище рівень довіри до підприємства із боку зовнішніх контрагентів.
Підвищення контролю над реалізацією бізнес-процесів	Суворий контроль реалізації стратегії ризик-менеджменту забезпечується за рахунок моніторингу бізнес-процесів підприємства, що періодично виконується.

Джерело: власна розробка автора

Ми створили трьохрівневу модель управління ризиками для забезпечення стратегічної стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА». Ця модель поєднує три підходи до досягнення цієї мети:

- 1) Організація ризик-менеджменту на рівні управління операційною діяльністю з використанням процесного підходу.
- 2) Організація системного управління функціональними ризиками на другому рівні з використанням системного підходу.
- 3) Третій рівень спрямований на забезпечення неперервності функціонування системи управління ризиками протягом всього періоду втілення стратегії за допомогою тимчасового підходу.

В ході дослідження підходів до стратегічної стійкості промислових організацій виявлено «вузькі місця» в системі ризик-менеджменту. На основі цього був розроблений авторський підхід до ризик-менеджменту, що представляє собою трирівневу модель. Ця модель призначена для забезпечення стратегічної стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА» (рис. 3.1).

На першому рівні захисту визначено операційний рівень управління ризиками, фокусуючись на контролі ризиків операційної діяльності підприємства. На даному рівні не враховуються всі етапи управління ризиками, але вказується на наявність контрольованого рівня зрілості системи управління ризиками для ТОВ «Мегабуд-ЮА».

На операційному рівні в ТОВ «Мегабуд-ЮА» слід проводити якісну та кількісну оцінку операційних ризиків. Це дозволить визначити рівень їх впливу на господарську діяльність підприємства у короткостроковій перспективі управління. На цьому рівні рекомендовано використовувати превентивний підхід до управління ризиками, щоб уникнути або мінімізувати ступінь їх впливу на діяльність ТОВ «Мегабуд-ЮА».

Другий рівень захисту визначається як системний рівень ризик-менеджменту, що охоплює управління системними ризиками досліджуваного підприємства, враховуючи їх взаємозв'язки за ключовими напрямками діяльності. Для цього рівня характерні кількісно-керований та оптимізований рівні зрілості

системи ризик-менеджменту. Системний підхід в управлінні ризиками повинен охоплювати як вже реалізовані ризики, так і ті, які можуть виникнути у майбутньому. Водночас необхідно забезпечити етапи процесу ризик-менеджменту на кількісно-керованому та оптимізованому рівнях зрілості системи ризик-менеджменту.

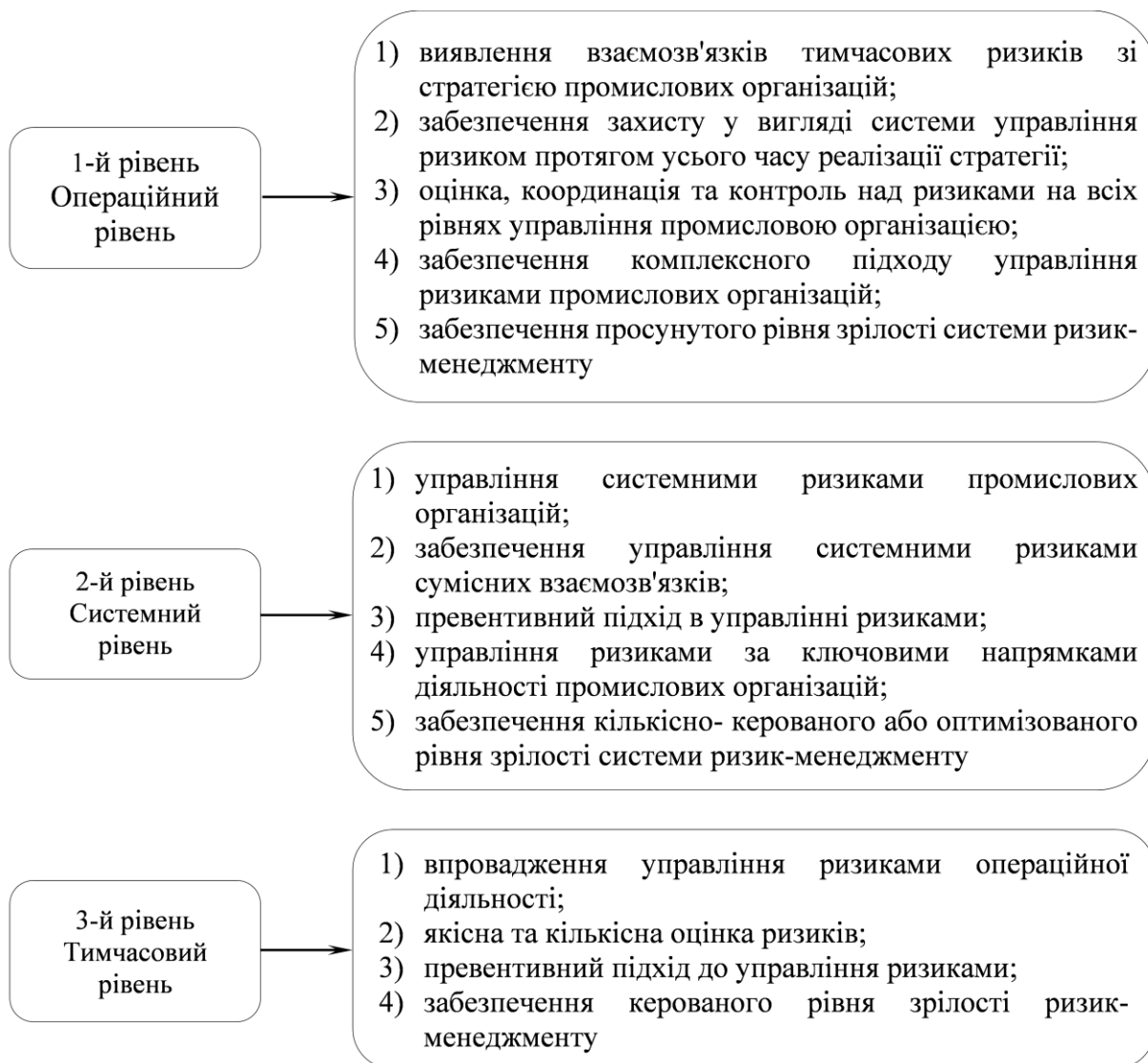

Рис. 3.1. Система ризик-менеджменту на трьох рівнях для забезпечення стратегічної стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА»

Джерело: власна розробка автора

Третій рівень захисту нашого ТОВ «Мегабуд-ЮА» – це своєрідна тимчасова бар'єрна захисна система, спрямована на забезпечення безпеки під час виконання нашої стратегії. На цьому етапі ми враховуємо різні ризики та загрози,

якими може зіштовхнутися наше підприємство протягом всього періоду реалізації стратегії.

Тимчасовий рівень ризик-менеджменту включає в себе всі необхідні етапи системи управління ризиками, починаючи з ідентифікації можливих небезпек та закінчуючи контролем та постійним моніторингом системи ризик-менеджменту. Завдяки цьому підходу ми можемо ефективно управляти ризиками, забезпечуючи стабільність та надійність нашого підприємства.

В управлінні ризиками нашого ТОВ «Мегабуд-ЮА» на третьому рівні захисту важливо, щоб система ризик-менеджменту функціонувала на всіх рівнях управління товариством – як горизонтальних, так і вертикальних. На цьому етапі досягнута висока ступінь зрілості системи ризик-менеджменту, що дозволяє ефективно управляти ризиками на різних рівнях.

Тритирівнева система ризик-менеджменту створює основу для забезпечення стратегічної стійкості ТОВ «Мегабуд-ЮА» та підвищення його конкурентоспроможності. Важливо враховувати взаємодію та єдність всіх трьох рівнів захисту для забезпечення цілісності та ефективності системи ризик-менеджменту.

Такий підхід дозволяє не лише уникнути потенційних небезпек, але й забезпечує стійкість товариства у стратегічному плані, що є ключовим для подолання викликів та забезпечення успішності ТОВ «Мегабуд-ЮА».

У даному підрозділі ми висунули три основних підходи до досягнення стратегічної стійкості для ТОВ «Мегабуд-ЮА».

- Процесний підхід: Стратегічна стійкість досягається через управління процесами, спрямованими на контроль факторів та ризиків, які впливають на наше підприємство. Це дозволяє зменшити вплив ризиків, підвищити ефективність оперативного менеджменту та забезпечити стратегічну стійкість.
- Системний підхід: Стратегічна стійкість передбачає збалансований розвиток різних систем та підсистем нашого підприємства для

досягнення системної стійкості. Це вимагає гнучкості та забезпечення синергетичного ефекту в управлінні ТОВ «Мегабуд-ЮА».

- Тимчасовий підхід: Стратегічна стійкість полягає в досягненні цільових значень ключових показників діяльності підприємства та зниженні ймовірності відхилень від заданої траєкторії. Цей підхід орієнтований на досягнення мети в рамках визначеного часового періоду для забезпечення стратегічної стійкості.

Основні загрози, що впливають на ТОВ «Мегабуд-ЮА», обумовлені факторами, пов'язаними з глобальним економічним розвитком, аспектами політики, коливаннями валютних курсів, а також можливим зменшенням рівня ліквідності та фінансової стійкості даного товариства.

3.2. Алгоритм запровадження превентивного підходу до запобігання банкрутству ТОВ «Мегабуд-ЮА»

У попередньому розділі магістерської роботи ми провели аналіз ймовірності банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА» за допомогою трьох обраних моделей діагностики банкрутства. Важливо відзначити, що фактори, враховані у цих моделях, різняться за кількістю та методами використання при їх розробці. Отримані нами результати не призвели до єдиної висновку стосовно ймовірності банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА». Отже, для уникнення банкрутства на досліджуваному товаристві необхідно розробити методичний підхід до всебічної оцінки ймовірності настання банкрутства.

Logit-моделювання може виявитися потужним інструментом для прогнозування ризику банкрутства підприємств. Якщо є щось конкретне, що ти хочеш обговорити чи запитати щодо цього методу, дай знати!

Logit-моделі і MDA-моделі обидві грають важливу роль у діагностиці ризику банкрутства підприємств. Тим не менш, Logit-моделі здаються більш конкретними та деталізованими, надаючи точніші прогнози. У той же час MDA-моделі можуть дати загальні якісні характеристики ризику, хоч із деякою

ступенем невизначеності. Важливо розуміти, що результати діагностики можуть бути варіативними, що робить їх менш релевантними для менеджменту у прийнятті стратегічних рішень.

Загалом, моделі Logit використовуються для прогнозування ймовірності банкрутства підприємства на наступний рік.

Отже, розрахунковий показник ймовірності банкрутства підприємства фактично є бінарним відгуком, що вказує на ймовірність цієї події в межах від 0 до 1, де 0% відповідає мінімальному ризику, а 100% вказує на максимальний. Якщо цей показник перевищує «поріг відсікання» у 0,5, можна припустити, що подія відбудеться, в іншому випадку ймовірність більш оптимістична.

Узагальнюючи вище викладене, варто відмітити, що основні показники, які визначають значущість Logit-моделей у діагностиці, включають:

1. складність;
2. гнучкість у врахуванні особливостей конкретної галузі;
3. здатність моделювати як лінійні, так і нелінійні залежності між ризиком банкрутства та різними факторами;
4. чіткість інтерпретації результатів діагностики;
5. висока точність прогнозу;
6. інформативність для ухвалення управлінських рішень з метою запобігання банкрутства.

Після ретельного вивчення матеріалу ми визначилися з використанням Logit-моделі для прогнозу ймовірності банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА». Наш підхід до цього включає шість послідовних етапів, які ми зараз розглянемо детальніше.

Перший етап нашого підходу передбачає збирання необхідної інформації щодо досліджуваного товариства. Основним джерелом цієї інформації є фінансова звітність товариства. У випадку відсутності необхідних даних може знадобитися додаткова інформація, така як статистична чи податкова звітність.

Другий етап нашого підходу включає вибір пояснювальних змінних для побудови Logit-моделі. За висновками деяких вчених, для побудови моделі будь-

якої складності достатньо враховувати 9-10 змінних.

Серед безлічі показників потрібно відібрати ті, які, на наш погляд:

- мають економічний зміст, є консистентними і дають інформативну оцінку фінансового становища;
- однозначно орієнтовані;
- мають числові нормативи задовільного рівня;
- можуть бути обчислені за допомогою даних, що містяться у публічній фінансовій звітності.

На сучасному етапі багато дослідників включають усі наявні фінансові коефіцієнти до певних груп. Це означає, що фінансовий аналіз проводиться, враховуючи аспекти фінансової стійкості, оборотність, рентабельність, ліквідність та платоспроможність. Зазначені показники, які відображають ліквідність, платоспроможність, а також рентабельність, мають особливе значення для підприємств будівельної галузі.

З урахуванням вищезазначеного та після дослідження наукових праць, присвячених оцінці ризиків банкрутства, запропоновано використовувати конкретну систему показників для будівельних підприємств (табл. 3.2).

Один із ключових показників – це коефіцієнт поточної ліквідності, який вказує на здатність підприємства виплатити свої поточні зобов'язання. Також важливі коефіцієнт платоспроможності, який відображає, яка частина діяльності фінансується за рахунок власних коштів, а яка – за рахунок позик, і коефіцієнт автономії, що вказує на ступінь незалежності підприємства від кредиторів.

Крім того, на нашу думку, визначальну роль в оцінці ризиків банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА» відіграють показники ефективності. У цьому дослідженні для розглядуваного підприємства рекомендується враховувати наступні аспекти:

1. Рентабельність активів;
2. Рентабельність капіталу;
3. Рентабельність продажів.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними засобами відображає, наскільки товариство може впоратися зі своїми короткостроковими

зобов'язаннями, використовуючи власні оборотні кошти. Це своєрідний показник фінансової стійкості, який вказує на готовність досліджуваного товариства вирішувати свої фінансові зобов'язання за рахунок внутрішніх ресурсів, таких як власні активи.

Таблиця 3.2

**Набір показників для розробки Logit-моделі для оцінки ймовірності
банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА»**

Показники	Розрахункова формула	Порогові значення
1	2	3
Коефіцієнт автономії (E_{ta})	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\geq 0,5$
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним коштом (OWC)	$\frac{\text{Власний капітал} - \text{Позаоборотні активи}}{\text{Оборотні активи}}$	0,6-0,8
Коефіцієнт поточної ліквідності (Cl_{iq})	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}$	не менше 0,2
Коефіцієнт платоспроможності (S_o)	$\frac{\sum \text{активів}}{\sum \text{короткострокової заборгованості} - \sum \text{довгострокової заборгованості}}$	0,5-0,7
Коефіцієнт фінансового левериджу (D_{ter})	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$	≤ 1
Рентабельність активів (ROA)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи, всього}}$	> 0
Рентабельність капіталу (ROE)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$	0,1-0,12
Рентабельність продажів (ROS)	$\frac{\text{EBIT}}{\text{Виручка від реалізації}}$	0,2
Вік компанії (age)	«0», якщо вік товариства більше 10 років; «1», якщо вік товариства менше 10 років	-
Фіктивна змінна «наявність судових справ» (court cases)	«0» – позови, де товариство виступає як відповідач, або відсутні; «1» – якщо позови є	-
Фіктивна змінна «кредитна історія» (credit history)	«0» – позитивна кредитна історія; «1» – негативна кредитна історія	-
Розмір товариства ($\ln R$)	Логарифм виручки	-

Джерело: власна розробка автора

Фінансовий леверидж використовується для збільшення прибутковості бізнесу. Він визначає співвідношення між коштами, отриманими у кредит, та

власними коштами підприємства, а також визначає його стійкість. Бізнес вважається стійким, якщо значення фінансового левериджу є низьким. Таким чином, цей показник відображає ступінь ризику бізнесу при певному співвідношенні власних та позикових коштів.

Отже, у перелік пояснюючих змінних були включені інші показники, які не стосуються фінансової сфери:

а) Вік товариства визначає його довготривалість і добре установлений стаж роботи може підвищити рівень довіри серед акціонерів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Також, старі підприємства зазвичай мають ширшу мережу постачальників і інвесторів, завдяки чому можуть користуватися певним ступенем довіри. З іншого боку, надто велика кількість створених зв'язків може призвести до надмірної лояльності з постійними контрагентами, що, в свою чергу, може впливати на ефективність управління фінансовою стійкістю та відкритими позиціями.

б) Під час аналізу функціонування підприємства можна виділити ризикові аспекти, які можуть вказувати на можливість його фінансових проблем. Такі аспекти включають:

- Значна кількість поточних справ в судах.
- Здебільшого підприємство виступає в ролі відповідача у справах перед арбітражем.
- Сума претензій, поданих до підприємства, значно перевищує суму претензій, яку підприємство подає само. Таким чином, при наявності усіх трьох зазначених факторів можливе настання банкрутства.

в) історія кредитування;

г) величина підприємства (логарифм обсягу виручки, $\ln R$) викликає неоднозначність у визначенні ймовірності банкрутства. З одного боку, більші підприємства мають більше ресурсів для розвитку, а з іншого боку, обсяг може бути природнім результатом потреб галузі.

На *третьому етапі* аналізу проводиться дослідження взаємозв'язків між різними показниками і виявлення тих, які мають найбільший ступінь

взаємозалежності. Для цього використовується кореляційний аналіз, який дозволяє встановити, наскільки тісно пов'язані між собою різні фактори.

$$r = \frac{\sum_{i=0}^n (x_i - \bar{x}) \cdot (y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=0}^n (x_i - \bar{x})^2 \cdot \sum_{i=0}^n (y_i - \bar{y})^2}}, \quad (3.1)$$

де r – коефіцієнт кореляції відображає, наскільки сильно або слабо пов'язані між собою різні показники або як тісно вони взаємодіють;

x, y – случайні величини;

n – кількість зафіксованих подій чи явищ.

У рамках третього етапу потрібно:

- створити матрицю коефіцієнтів кореляції:

$$R = \begin{pmatrix} 1 & r_{yx1} & r_{yx2} & r_{yx(m)} \\ r_{x1y} & 1 & r_{x1x2} & r_{x1x(m)} \\ r_{x2y} & r_{x2x1} & 1 & r_{x2x(m)} \\ r_{x(m)y} & r_{x(m)x1} & r_{x(m)x2} & 1 \end{pmatrix}, \quad (3.2)$$

де R – матриця взаємкореляції коефіцієнтів;

r – міра взаємозв'язку;

x, y – случайні величини.

- знайти взаємозалежні коефіцієнти кореляції та виключити один з них з подальших обчислень. Це зменшення кількості змінних дозволяє скоротити обсяг розрахунків, при цьому рівень оцінки фінансового стану залишається незмінним. Коефіцієнт кореляції повинен коливатися від -1 до +1, що вказує на наявність негативного або позитивного зв'язку відповідно. Чим ближче до +1 або -1, тим сильніший зв'язок між вказаними показниками.
- відібрати показники для побудови logit-моделі з урахуванням вимог до сильного та тісного зв'язку, необхідно врахувати критичний рівень значень коефіцієнта кореляції, який повинен перевищувати 0,7. Підбір важливих показників буде здійснюватися на основі Шкали Чеддока для оцінки коефіцієнтів кореляції, яка подана в таблиці 3.3. Ми відберемо

лише ті показники, які мають значення коефіцієнта кореляції трошки більше 0,7, забезпечуючи тим самим належний рівень зв'язку для побудови надійної logit-моделі.

Таблиця 3.3

Шкала для якісної оцінки ступеня тісноти зв'язку

Тіснота зв'язку	Значення коефіцієнта
1	2
Слабка	0,1-0,3
Помірна	0,3-0,5
Помітна	0,5-0,7
Висока	0,7-0,9
Дуже висока	0,9-1

Джерело: складено автором з використанням джерела [12]

Отже, з аналізу кореляцій можна зазначити, що існує сильний зв'язок між більшістю основних показників.

На *четвертому етапі* проводиться аналіз регресії для визначення впливу вибраних змінних. Процес побудови рівняння регресії включає в себе додавання всіх коефіцієнтів, а потім на кожному кроці виключення змінних з мінімальним значенням F-статистики. Це дозволяє видалити коефіцієнти, які слабо впливають на результативну змінну. Для оцінки впливу обраних коефіцієнтів на банкрутство ТОВ «Мегабуд-ЮА» можна використовувати універсальні програмні засоби для розв'язання завдань у галузі статистики та економетрики.

Виконується розрахунок p-value, і якщо значення p-value для коефіцієнта регресії менше визначеного рівня значущості, то нульова гіпотеза відхиляється, а відповідний коефіцієнт вважається важливим. Таким чином, виключення змінних завершиться, коли всі вони задовольняють умові: $p_i < p$, де p - обраний поріг (зазвичай 0,05).

На *п'ятому етапі* проводиться створення logit -моделі для прогнозу ймовірності банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА». У цю модель включаються всі важливі пояснюючі фактори, і також проводиться формалізація та опис отриманої моделі.

Оформлення отриманої моделі повинно мати наступний формат:

$$P = \frac{1}{1+e^{(-Y)}}, \quad (3.3)$$

де P – ймовірність фінансової неплатоспроможності підприємства;

e – математична константа, відома як число Ейлера;

$$Y = A_0 + A_1X_1 + A_2X_2 + A_3X_3 + A_4X_4 + \dots + A_kX_k \quad (3.4)$$

На шостому етапі визначаються критичні значення ймовірності банкрутства перед ухваленням управлінських рішень на основі отриманої моделі. Важливо відмітити, що оцінку ймовірності банкрутства слід проводити періодично і аналізувати її динаміку в часі. Це дозволяє керівникам найточніше визначити поточний фінансовий стан підприємства та вчасно приймати відповідні заходи.

Всі етапи розробленої методики оцінки ймовірності фінансової неплатоспроможності ТОВ «Мегабуд-ЮА» представлені у вигляді послідовності дій, що описують процес створення моделі для прогнозу ймовірності банкрутства на даному підприємстві (рис. 3.2).

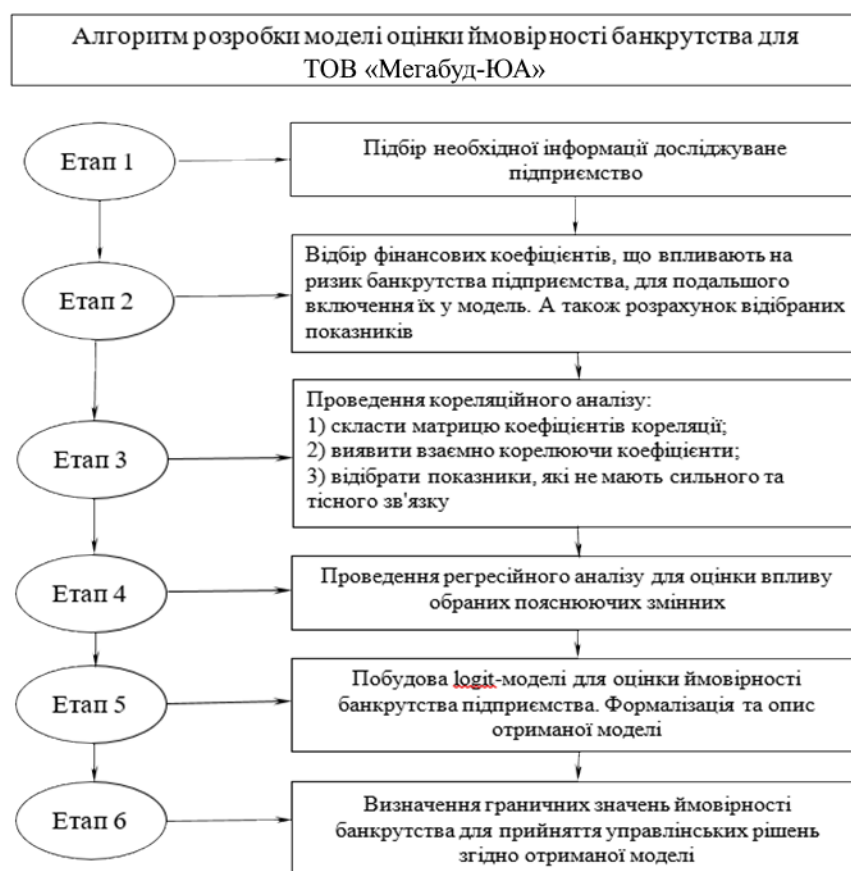

Рис. 3.2. Процес розробки моделі прогнозування ймовірності банкрутства для ТОВ «Мегабуд-ЮА» в рамках запропонованого методичного підходу

Отже, для прогнозування можливості фінансової неплатоспроможності ТОВ «Мегабуд-ЮА» використовується авторський методичний підхід. Цей підхід включає шість послідовних етапів, завершенням яких є створення logit-моделі для оцінювання ймовірності банкрутства даного підприємства.

З цього можна зробити висновок, що в даному розділі кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем був розроблений авторський методичний підхід до оцінки ймовірності банкрутства товариства з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА» в галузі будівництва, з основним видом економічної діяльності у будівництві та ремонті автомагістралей і доріг. Цей підхід враховує специфіку діяльності та передбачає етапний розрахунок для формування моделі оцінки ймовірності банкрутства.

Авторський методичний підхід, який був представлений, необхідно піддати додатковому тестуванню та емпіричній перевірці для підтвердження його ефективності. Після проведення такої апробації буде можливо визначити можливі напрями подальшого вдосконалення даного підходу, щоб забезпечити його оптимальність та застосовність у широкому контексті.

Отриману модель можна буде використовувати кредиторами, регіональними органами та іншими зацікавленими сторонами для здійснення ефективної діагностики фінансового стану підприємств в будівельній галузі. Цей підхід дозволить забезпечити більш точне виявлення можливості банкрутства та приймати обґрунтовані рішення щодо фінансової стійкості підприємств у даному секторі.

ВИСНОВКИ

У даній магістерській роботі було досліджено стратегії ризик-менеджменту та заходи щодо запобігання банкрутства будівельних підприємств, а також надано пропозиції щодо вдосконалення організації ризик-менеджменту в контексті запобігання банкрутству підприємства.

У сучасних умовах висока нестабільність та коливання в зовнішньому середовищі можуть мати серйозні наслідки для підприємств, оскільки підвищення рівня ризиків може реально призвести до банкрутства. Ураховуючи цю загрозу, ефективний ризик-менеджмент та запобігання банкрутства стає невід'ємною частиною сучасної економічної діяльності підприємств будівельної галузі. Таким чином, ринкова система, де функціонують ці підприємства, ставить нові вимоги до ризик-менеджменту та запобігання банкрутства, враховуючи сучасні умови та можливості.

В результаті економічної кризи, викликаній воєнним конфліктом у країні, багато підприємств будівельної сфери стали стикатися з кризовими ситуаціями та загрозою банкрутства. Забезпечення стійкого економічного розвитку та нормального функціонування тепер неможливе без впровадження нових ефективних механізмів управління ризиками та запобігання банкрутства, які ще знаходяться на початкових етапах свого розвитку.

Враховуючи усі аспекти ринкової економіки, сучасні будівельні компанії, які прагнуть до отримання прибутку, змушені функціонувати в умовах невизначеності як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі, що вносить елемент ризику. Цей ризик може призвести до втрати коштів, клієнтів, репутації та навіть ліцензії. Для запобігання таким негативним наслідкам необхідно постійно вивчати природу ризиків та їх виникнення.

Загальний висновок із різноманітних розглядів поняття «ризик» вказує на те, що ризик представляє собою ймовірність виникнення конкретних ситуацій або подій, що можуть призвести до негативних фінансових наслідків. Ці наслідки пов'язані зі змінами в умовах підприємницької діяльності.

Ризик-менеджмент, представляє собою специфічну сферу управлінської діяльності, спрямовану на ефективний захист будь-якого будівельного підприємства від можливих подій чи обставин, які можуть виникнути згідно з закономірностями або випадковим чином, та мати негативні впливи на функціонування підприємства.

Необхідною складовою системи ризик-менеджменту є належний механізм, який не лише здійснює сам процес управління ризиками, але також реагує на вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на будівельне підприємство. Цей механізм включає в себе процедури узгодження та прийняття управлінських рішень, а також забезпечує ефективну функціональну підтримку.

Механізм ризик-менеджменту будівельного підприємства – це система засобів та методів, спрямованих на ефективне управління ризиками, яка включає в себе різні компоненти та підсистеми для забезпечення, взаємодії та послідовного використання, спрямованих на прийняття оптимальних рішень в ризик-менеджменті на підприємстві будівельної сфери.

Для ефективності будь-якого будівельного підприємства в умовах сучасної ринкової економіки важливе впровадження системи ризик-менеджменту, яка оперативно реагує на зміни в навколишньому середовищі, виявляє та протидіє кризовим ситуаціям, забезпечує сталу конкурентоспроможність і допомагає у прийнятті стратегічних рішень. Процес ухвалення таких управлінських рішень розглядається як ключовий механізм ефективного протистояння економічній нестабільності та впровадження соціально-економічних трансформацій, а без ефективного запобігання банкрутству підприємство не може досягти цих цілей.

Розглянуті усі різні визначення банкрутства призводять до наступного розуміння цього терміну. Банкрутство – це ситуація, коли суб'єкт господарювання не може вчасно виконати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами та державою.

Будь-яке будівельне підприємство стикається з кризовими ситуаціями, а ймовірність банкрутства є серйозним викликом. Одним із ключових засобів

подолання цієї проблеми є впровадження механізму запобігання банкрутства підприємства.

Ефективність управління ризиками будівельного підприємства визначається методами оцінки ризиків. Моніторинг реалізованої політики ризик-менеджменту надає можливість аналізу ефективності заходів, спрямованих на зниження рівня ризику. Такий аналіз також дозволяє оцінити інформаційну базу підприємства і накопичити знання та досвід для подальшого управління ризиками та прийняття управлінських рішень в умовах ймовірності виникнення ризиків.

Ймовірність банкрутства є потенційним ризиком для підприємства. Існують різні методи оцінки цієї ймовірності, які розроблені науковцями як за межами, так і в межах України. Кожен з цих підходів має свої переваги та обмеження. Керівнику підприємства дозволяється вибрати будь-яку з розглянутих моделей. Однак у сучасних умовах рекомендується віддавати перевагу моделям українських вчених, оскільки вони враховують конкретні умови функціонування українських будівельних підприємств та враховують фінансові показники, що мають значення на сьогоднішній день.

Кваліфікаційна робота ґрунтується на аналізі матеріалів товариства з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА», що спеціалізується в галузі будівництва і є активним учасником будівельного ринку України, хоча засноване, відносно недавно, у 2018 році, товариство успішно працює в цій галузі протягом п'яти років.

Вивчення ключових показників економічної діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» дало змогу зробити проміжний висновок стосовно фінансового стану підприємства. Отже, позитивна тенденція у всіх аспектах аналізу структури активів та пасивів приватного підприємства сприяла збільшенню розмірів балансу у період з 2018 по 2022 роки, що, в свою чергу, свідчить про успішну господарську діяльність ТОВ «Мегабуд-ЮА».

Аналіз фінансово-економічної діяльності ТОВ «Мегабуд-ЮА» за період з 2018 по 2022 роки вказує на різноманітні аспекти фінансового стану товариства.

Позитивні риси включають стійкий ріст власного капіталу та певне поліпшення загального балансу. Однак важливо враховувати проблемні аспекти, такі як від'ємний чистий оборотний капітал та низькі значення коефіцієнтів платоспроможності.

Необхідно звернути увагу на оптимізацію управління оборотним капіталом та забезпечення належного рівня платоспроможності для ефективного функціонування ТОВ «Мегабуд-ЮА». Рекомендується провести детальний аналіз причин виявлених проблем та розробити конкретні стратегії для їх вирішення з метою підвищення стабільності та ефективності фінансово-економічної діяльності товариства.

Головними небезпеками, які можуть призвести до уповільнення темпів довгострокового розвитку та порушення фінансової стабільності ТОВ «Мегабуд-ЮА», є фінансові ризики. У цій кваліфікаційній роботі використовується тривимірний показник для комплексної оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків у товаристві, що визначає вид фінансової стійкості.

Виявлені тенденції за 2022 рік вказують на погіршення фінансового становища ТОВ «Мегабуд-ЮА». На початку звітної періоду товариство виглядало фінансово стійким, але до кінця року виявилось, що оборотні кошти та постійний капітал недостатні, призводячи до нестабільності фінансів. Порушення платоспроможності та невикористання всіх фінансових ресурсів може призвести до ризикованої ситуації та підвищити ймовірність банкрутства досліджуваного товариства.

Використання різноманітних моделей для аналізу ймовірності банкрутства дозволяє своєчасно визначати та оцінювати фінансовий стан ТОВ «Мегабуд-ЮА», що в подальшому сприяє уникненню негативних наслідків. Зазначимо, що проведений аналіз ймовірності банкрутства за різними моделями показав, що ідеальних прогнозуючих моделей на сьогодні не існує. Кожна модель має свої обмеження. Головною метою оцінки ймовірності банкрутства для ТОВ «Мегабуд-ЮА» є передбачення кризових ситуацій та уникнення можливого банкрутства за 1,5–2 роки до його можливого виникнення.

В умовах сучасної господарської діяльності, що відзначається великим розмаїттям факторів та ускладненням економічного ландшафту, товариство з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА» стикається з різноманітними викликами. Висока турбулентність зовнішнього середовища, динаміка глобалізаційних процесів, економічні та геополітичні нестабільності в Україні, а також стрімкі технологічні зміни та зрушення в споживчому попиті є чинниками, що породжують ризики. Ці ризики мають значущий вплив на стратегічну стійкість та сталий розвиток досліджуваного товариства.

У нових умовах господарювання впровадження системи ризик-менеджменту у товаристві з обмеженою відповідальністю «Мегабуд-ЮА» стане ключовим чинником досягнення стратегічних цілей, підвищення загальної цінності даного товариства та забезпечення високої ефективності й результативності в бізнесі. Ця система спрямована на забезпечення стратегічної стійкості як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, охоплюючи всі сфери підприємницької діяльності та здатна адаптуватися до різноманітних викликів зовнішнього середовища.

Для прогнозування можливого банкрутства ТОВ «Мегабуд-ЮА» ми розробили власний метод, що включає шість послідовних етапів. Цей підхід кінцевою метою має створення logit-моделі для оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Це важливий інструмент для підвищення стратегічної стійкості товариства, який дозволяє передбачати можливі ризики в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бідюк П. І., Вертелецький В. В., Жиирова А. О. Аналіз ризику банкрутства підприємств з використанням чітких та нечітких моделей. Економічний вісник НТУУ «КПІ». URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/14182/1/70.pdf>.
2. Боровик М. В. Методичні аспекти оцінки ефективності управління діяльністю вітчизняних підприємств та організацій в умовах невизначеності та ризику [Електрон. ресурс] / М. В. Боровик, І. М. Писаревський, М. В. Волкова // Інфраструктура ринку : наук.-практ. журнал. Електрон. текст. дані. – 2022, – № 67, – С. 98–103, – Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/infrastruct67-18>, вільний (дата звернення: 17.12.2023).
3. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 63 с.
4. Горбачова О. М. Теоретичні та методологічні основи оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2020. – Т. 31(70), № 6. – С. 194-199. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2020_31\(70\)_6_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2020_31(70)_6_34)
5. Горго І.О. Концепція формування системи управління ризиками на підприємстві. Економіка, Фінанси, Менеджмент: актуальні питання науки і практики. Київ. 2018. № 11. С. 29-42. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/.pdf> (Дата звернення: 11.11.2023).
6. Грицаєнко Г.І., Грицаєнко М.І. Аналіз господарської діяльності. навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2022. – 260 с.
7. Добровольська О. В. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. Агросвіт. – 2021. – № 20. – С. 40-45.

8. Домніна І., Сілова Я. Аналіз моделей прогнозування ймовірності банкрутства та їх адаптованість для українських підприємств. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*. 2019. № 4. С. 7-12. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2019.24.7>
9. Дуднева Ю.Е., Антипцева О.Ю., Обидєннова Т.С. Ризик-менеджмент: інтегрований підхід до організації. *Економіка і суспільство*. 2019. Випуск 20. С. 229-236
10. Іванова, Н., Рикун, С. (2021). ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА. *Економіка та суспільство*, (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-63>
11. 7. Іщейкін Т. Є. Економічний механізм управління бізнес-процесами: стратегічні та антикризові аспекти. *Агросвіт*. 2022. – № 21. – С. 52-59.
12. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент». Дніпровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро. 2021. 224 с.
13. Кодекс України з процедур банкрутства : Кодекс України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII: станом на 15 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 21.11.2023).
14. Кондратенко Н. О. Теоретико-методичні аспекти управління фінансовими ризиками промислових підприємств [Електрон. ресурс] / Н. О. Кондратенко, І. М. Писаревський, М. В. Боровик // *Економіка та суспільство: наук.-практ. журнал*. – Електрон. текст. дані. – 2022, – № 40, – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-57>, вільний (дата звернення: 21.12.2023).
15. Колошко Н.В., Слободян Н.Г. Оцінка ймовірності банкрутства як метод прогнозування фінансового стану підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 33. С. 231-236. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-33-46>

16. Кривов'язюк І.В. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник. 3-тє видання, доповн. І переробл. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 396 с.
17. Кривов'язюк І. В. Економічні наслідки поширення COVID-19 та проблема банкрутства в Україні. Сучасні питання економіки і права. 2020. № 1 (11). С. 146-153.
18. Кудельський В. Е. Фінансова діагностика у системі антикризового управління підприємством. Економічний простір. 2020. № 163. С. 81-84.
19. Марусяк Н., Пильнюк Д. Банкрутство підприємства: сутність, причини та наслідки. Економіка та суспільство. 2021. № 33. С. 3. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-29> (дата звернення: 30.11.2023).
20. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. – 384 с
21. Москвін Б. Банкрутство як механізм антикризового управління підприємством. Вісник КНТЕУ. 2020. № 2. С. 58-68. DOI: 10.31617/visnik.knute.2020(130)05
22. Мельник Т. Ю., Свірко С. В. Теоретико-методичні основи оцінювання майнового стану підприємства. Економіка, управління та адміністрування. 2021. № 1 (95). С. 8-16.
23. Нусінов В. Я. Оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств з урахуванням горизонту прогнозування. Агросвіт. – 2021. – № 7-8. – С. 18-25.
24. Посохов І. М. Сутність превентивного управління ризиками / І. М. Посохов, П.А. Падалка // Менеджмент, маркетинг, підприємництво: проблеми та перспективи розвитку: зб. тез наук. робіт учасників Всеукр. наук.-практ. конф., 13 червня 2021 р. – Одеса: ЦЕДР, 2021. – с. 31-33.
25. Рязанова Н.О. Формування системи управління ризиками / Н.О. Рязанова // Академічний огляд. – 2022. – №1. – с. 63-70.
26. Сейсебаєва Н. Г., Трещова Е. О. Методичний підхід до визначення ефективності системи ризик-менеджменту підприємства шляхом комплексного оцінювання його ризиків. Вісник Запорізького національного

- університету. Економічні науки. 2020. №1 (41). С. 25-31.
27. Сова О. Ю. Стратегії запобігання банкрутству підприємств у контексті ризик-менеджменту. Проблеми економіки. – 2021. – № 1. – С. 91-97.
 28. Сосновська О. О., Деденко Л. В. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій. 2019. № 1 (3). С. 70-79. DOI: 10.32750/2019-0106
 29. Усикова О. М., Моделі аналізу ризику банкрутства. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №38 (2023), 164-170 <https://modecon.mnau.edu.ua>
 30. Химич І. Г. Фінансова безпека підприємства як антикризовий метод управління. Modern economics. – 2021. – № 25. – С. 153-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2021_25_26
 31. Хринюк О. С., Бова В. А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6121>
 32. Чайкіна А.О. Ообливості інтеграції ризик-менеджменту в систему управління підприємством. URL.: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1337/1292>
 33. Hao Lu Investigating the Impact of Corporate Social Responsibility (CSR) on Risk Management Practices. Business & Society, Volume 61, Issue 2. 2022. P. 496 – 534. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0007650320928981>
 34. Heaton J. B. The Altman Z Score Does Not Predict Bankruptcy. AIRA Journal. 2020. № 33 (3). P. 32-34
 35. Risk management – Principles and guidelines. ISO 31000:2009. URL: <https://pecb.com/whitepaper/iso-31000-riskmanagement-principles-and-guidelines>
 36. Srinivas K. Process of Risk Management [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/331783796_Process_of_Risk_Management.pdf, вільний (дата звернення: 19.11.2023)

ДОДАТКИ